



FORVALTNINGSREVISJONSRAPPORT NR. 19-2025

VERN AV VANN OG STRAND

KOMMUNENS OPPFØLGING AV HELHETLIG TILTAKSPLAN FOR
EN REN OG RIK OSLOFJORD MED ET AKTIVT FRILUFTSLIV

FROGN KOMMUNE

DESEMBER 2025

INNHold

SAMMENDRAG	1
1 INNLEDNING	3
1.1 Bakgrunn for prosjektet.....	3
1.2 Formål og problemstillinger.....	3
1.3 Organisering	3
1.4 Metode.....	5
1.4.1 Generelt.....	5
1.4.2 Dokumentanalyse	5
1.4.3 Intervju.....	5
1.4.4 Verifiseringsprosesser.....	6
1.4.5 Kommunedirektørens uttalelse	6
1.5 Revisjonskriterier	7
1.6 Rapportens oppbygning.....	7
2 OPPFØLGING AV HELHETLIG TILTAKSPLAN FOR OSLOFJORDEN	8
2.1 Problemstilling og revisjonskriterier	8
2.2 Ansvar for å følge opp tiltakene i tiltaksplanen for Oslofjorden	8
2.2.1 Ansvarsfordeling og samarbeid innad i kommunen.....	8
2.2.2 Samarbeid med andre kommuner og vannområder	10
2.3 Kommunens arbeid med helhetlig tiltaksplan for en ren og rik Oslofjord	11
2.3.1 Politiske vedtak.....	11
2.3.2 Tiltakskort	13
2.3.3 Kommunens dokumentasjon for oppfølging av helhetlig tiltaksplan	15
2.3.4 Kommunens erfaringer fra arbeidet med tiltakene.....	17
2.4 Rapportering.....	19
2.4.1 Rapportering til politikken.....	19
2.4.2 Rapportering til Miljødirektoratet, KOSTRA og Statsforvalteren	22

3	REVISJONENS KONKLUSJON, VURDERINGER OG ANBEFALING	25
	LITTERATUR- OG KILDELISTE	27
	VEDLEGG 1 KOMMUNEDIREKTØRS UTTALELSE	28
	VEDLEGG 2 REVISJONSKRITERIER	30
3.1	Kilder til revisjonskriterier	30
3.2	Helhetlig tiltaksplan for en ren og rik Oslofjord	30
3.2.1	Utslipp fra kommunalt avløp og avløp i spredt bebyggelse samt nitrogenfjerning fra avløpsvann	31
3.2.2	Arealplanlegging, bygging i strandsonen og fjerning av ulovlige stengsler	31
3.2.3	Naturforekomster i sjø.....	32
3.3	Kommunedirektørens internkontroll	33
	VEDLEGG 3 TILTAK KOMMUNEN HAR ANSVAR FOR.....	35
	VEDLEGG 4 TILTAKSKORT FOR FROGN KOMMUNE	39
	 Figur 1: Organisasjonskart for plan og byggesak	 4
	Figur 2: Organisasjonskart for teknikk og eiendom	4
	 Tabell 1 Ansvar for å følge opp tiltak i helhetlig tiltaksplan for Oslofjorden.....	 8
	Tabell 2 Vannområder der Frogn kommune deltar	10
	Tabell 3 Politiske vedtak for oppfølging av helhetlig tiltaksplan for Oslofjorden.....	12
	Tabell 4 Mottatt dokumentasjon for kommunens oppfølging av helhetlig tiltaksplan	15
	Tabell 5 Rapportering om Oslofjorden i årsmeldinger og tertialrapporter.....	20
	Tabell 6 Svar fra Frogn kommune på spørsmål fra Miljødirektoratet	23
	Tabell 7: Tiltak som kommunen har ansvar for.....	35
	Tabell 8 Tiltakskort for Frogn kommune	39

SAMMENDRAG

Romerike revisjon har gjennomført en forvaltningsrevisjon av arbeidet for å verne om livet på strand og i vann i Frogn kommune. Kontrollutvalget bestilte undersøkelsen 23.5.2025 (sak 13/25) og vedtok prosjektplanen 2.6.2025 (sak 23/25). Formålet med forvaltningsrevisjonen har vært å undersøke kommunens innsats for å verne om livet på strand og i vann.

Undersøkelsen har følgende problemstilling:

I hvilken grad følger kommunen opp helhetlig tiltaksplan for en ren og rik Oslofjord?

Hovedfunn

1. Kommunen legger langt på vei til rette for at ansvars- og oppgavefordelingen for kommunens oppfølging av tiltaksplanen er avklart.
2. Dokumentasjonen for oppfølging av tiltaksplanen er svært mangelfull.

Ansvaret for tiltakene i planen er i all hovedsak fordelt på to kommunalområder, plan og byggesak og teknikk og eiendom. Fordelingen av ansvar og oppgaver for de fleste tiltakene er beskrevet på tiltakskortene som kommunen har utarbeidet. Samtidig kommer det frem at flere ønsker at ansvarsfordelingen tydeliggjøres ytterligere, blant annet i tiltakskortene og i kommunikasjonen til ansatte om tiltaksplanen. Ifølge beskrivelser fra flere ansatte er samordningen god, både innad i kommunen og mellom kommunen og eksterne aktører, men det er likevel ønsket om at den forbedres.

Kommunen har utarbeidet tiltakskort som beskriver tiltakene mer konkret, prosess, flaskehalser og fremdrift for alle områdene som det kommer frem at kommunen jobber med. Flere ansatte ser behov for å tydeliggjøre målsettingene. Det er revisjonens vurdering at kommunens dokumentasjon for oppfølging av tiltakene er mangelfull. Kommunen mangler dokumenter for flere av områdene der nasjonale myndigheter forventer at kommunen retter en særskilt innsats. Videre er flere av dokumentene som kommunen har definert som relevante, etter revisjonens syn i liten grad knyttet til oppfølgingen av tiltaksplanen. Selv om flere ansatte beskriver at kommunen jobber godt med tiltakene, er dette noe som i liten grad er synliggjort i den oversendte dokumentasjonen. Det kommer også frem at arbeidet med tiltaksplanen i liten grad er politisk forankret. Revisjonen legger særlig vekt på at tiltaksplanen for en ren og rik Oslofjord ikke er beskrevet i den gjeldende kommuneplanens samfunnsdel. Kommunedirektøren skriver i sin uttalelse til et utkast til rapport at tiltaksplanen vil bli lagt til grunn for det pågående arbeidet med rulleringen av kommuneplanens samfunnsdel og arealdel.

Rapporteringer i årsmeldinger og tertialrapporter er i all hovedsak knyttet til arbeidet med en ny reservevannsløsning, oppgradering av renseanlegg og initiativ for regionalt samarbeid for å møte krav om nitrogenrensing. Kommunens øvrige arbeid er ikke synliggjort i tilknytning til tiltaksplanen

for en ren og rik Oslofjord. Undersøkelsen viser at kommunen i tillegg rapporterer på oppfølging av tiltaksplanen til blant annet Miljødirektoratet. Kommunen har ikke kunnet oversende dokumentasjon på hvilke opplysninger som har blitt rapportert, men en rapport utarbeidet av Miljødirektoratet viser kommunens rapportering på utvalgte områder.

I uttalelsen fra kommunedirektøren kommer det frem at han kan være enig i at rapporteringen på Oslofjordplanen er for dårlig, og at kommunestyret i Frogn kunne fått bedre innsikt i kommunens fremdrift. Samtidig peker kommunedirektøren på at rapportering er ressurskrevende, og at rapporteringsordningen til Miljødirektoratet ikke fungerer optimalt. Kommunedirektøren anbefaler at det avventes en revisjon av Oslofjordplanen, og at det ikke legges opp til noen egen rapportering til kommunestyret. Videre anbefaler kommunedirektøren en høringsuttalelse som omtaler rapporteringsordningen på den helhetlige tiltaksplanen for Oslofjorden når nytt forslag kommer på høring.

Basert på det som kommer frem i undersøkelsen anbefaler revisjonen at kommunedirektør:

1. styrker dokumentasjonen knyttet til kommunens oppfølging av helhetlig tiltaksplan for en ren og rik Oslofjord

1 INNLEDNING

1.1 Bakgrunn for prosjektet

Kontrollutvalget i Frogn kommune bestilte i møte 23.5.2025 (sak 13/25) et forvaltningsrevisjonsprosjekt av miljø og naturvern. Kontrollutvalget vedtok i møte 2.6.2025 (sak 23/25) en prosjektplan for en undersøkelse av kommunens innsats for å verne om livet på strand og i vann.

Ivaretagelse av livet i vann og på land er to av områdene som fremheves i FNs bærekraftsmål. FNs bærekraftsmål nummer 14 handler om livet i havet. Livet på jorden er avhengig av havet. Temperaturen, kjemien, strømmingene og livet i havet, er nødvendig for mennesker kan puste og leve. Blant annet gir havet viktige naturressurser, det har en viktig rolle i det globale karbonkretsløpet og det bidrar med halvparten av oksygenet vi puster inn.

FNs bærekraftsmål nummer 15 handler om livet på land. Dette omfatter å beskytte, gjenopprette og fremme bærekraftig bruk av økosystemer, sikre bærekraftig skogforvaltning, bekjempe ørkenspredning, stanse og reversere landforringelse samt stanse tap av arts mangfold. Det å hindre ødeleggelser av økosystemene gjennom forurensning, klimaendringer og tap av biologisk mangfold er viktig blant annet for å ivareta de livsviktige tjenestene naturen gir oss.

1.2 Formål og problemstillinger

Formålet er å undersøke kommunens innsats for å verne om livet på strand og i vann.

Undersøkelsen vil besvare følgende problemstilling:

I hvilken grad følger kommunen opp helhetlig tiltaksplan for en ren og rik Oslofjord?

Undersøkelsen legger vekt på kommunens internkontroll. Det følger av kommuneloven § 25-1 at kommunen skal ha internkontroll med administrasjonens virksomhet for å sikre at lover og forskrifter følges. Bestemmelsen innebærer at kommunedirektøren skal utarbeide en beskrivelse av virksomhetens hovedoppgaver, mål og organisering, samt avdekke og følge opp avvik og risiko for avvik. Det legges i undersøkelsen til grunn at dette også omfatter kommunens arbeid for å følge opp helhetlig tiltaksplan for en ren og rik Oslofjord med et aktivt friluftsliv.

1.3 Organisering

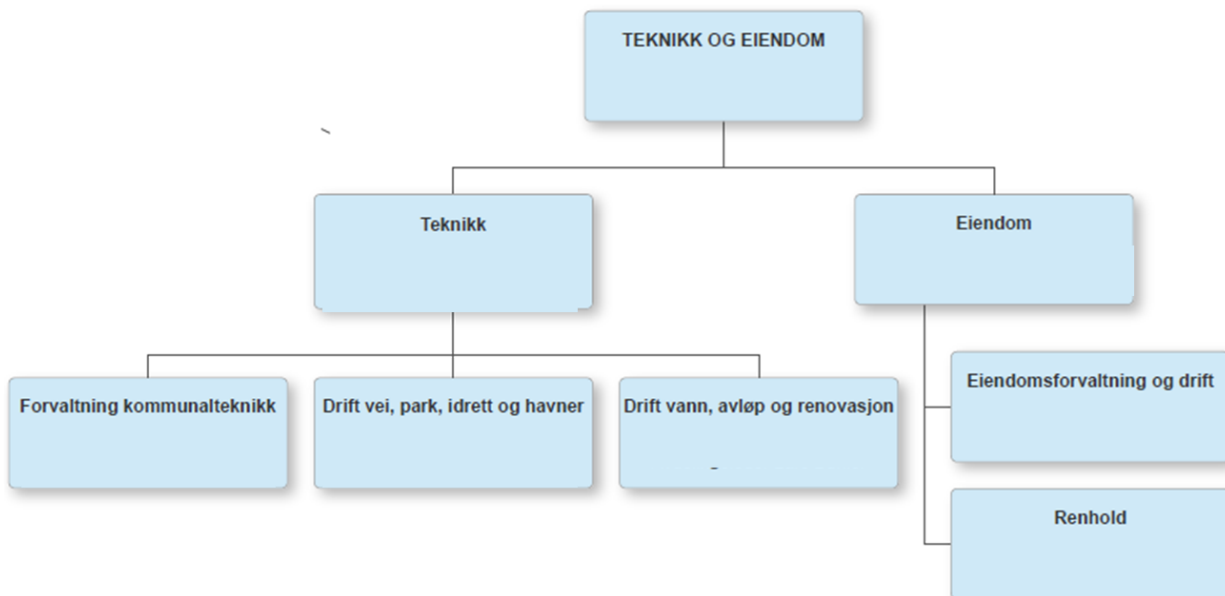
Helhetlig tiltaksplan for en ren og rik Oslofjord berører særlig ansvarsområder som tilhører kommunal planlegging, byggesak og teknisk sektor. I Frogn kommune er dette organisert under kommunalområdene plan og byggesak og teknikk og eiendom. De to figurene under viser hvordan disse kommunalområdene er organisert.

Figur 1: Organisasjonskart for plan og byggesak



Kilde: Frogn kommune

Figur 2: Organisasjonskart for teknikk og eiendom



Kilde: Frogn kommune

1.4 Metode

1.4.1 Generelt

Undersøkelsen er gjennomført i henhold til RSK 001 Standard for forvaltningsrevisjon som er fastsatt av styret i NKRF - Kontroll og revisjon i kommunene. Standarden definerer hva som er god revisjonsskikk innen kommunal forvaltningsrevisjon. Arbeidet er kvalitetssikret i henhold til Romerike revisjon IKS sine interne rutiner.

1.4.2 Dokumentanalyse

Undersøkelsen bygger på en analyse av sentrale dokumenter knyttet til kommunens oppfølging av helhetlig tiltaksplan for Oslofjorden. Dette omfatter blant annet kommuneplanens samfunnsdel 2019-2031, kommuneplanens arealdel 2023-2035, hovedplan for vann, avløp og vannmiljø 2022-2060 og tiltakskort som kommunen har utarbeidet for å beskrive blant annet hvilke konkrete oppgaver som skal gjennomføres.

Slik problemstillingen er formulert vil en dokumentanalyse langt på vei sikre et tilstrekkelig datagrunnlag til å svare på problemstillingene. Det har samtidig vært nødvendig å stille oppfølgingsspørsmål til nøkkelpersoner, samt å innhente ansattes erfaringer og vurderinger, for å sikre et datagrunnlag med tilfredsstillende gyldighet og pålitelighet.

1.4.3 Intervju

Revisjonen har intervjuet:

- Assisterende kommunedirektør og kommunalsjef teknikk og eiendom¹
- Kommunalsjef plan og byggesak

Intervjuene ble gjennomført 10.11.2025. Det er utarbeidet referat fra alle intervjuene. Alle intervjuene er referatført og verifisert av informantene for å sikre pålitelighet i datamaterialet.

Revisjonen har i tillegg sendt spørsmål på e-post til åtte ansatte som har ansvar for én eller flere tiltak knyttet til helhetlig tiltaksplan for Oslofjorden. Revisjonen har fått svar fra fem av disse. Hensikten med spørsmålene har vært å kartlegge hvilke erfaringer flere ansatte har med kommunens oppfølging av tiltaksplanen.

I begynnelsen av prosjektet har revisjonen i tillegg gjennomført møter med nøkkelpersoner for oppfølging av helhetlig tiltaksplan for Oslofjorden i Horten kommune og Hvaler kommune. Nøkkelpersonene delte erfaringer med hvordan disse kommunene har fulgt opp tiltaksplanen.

Revisjonen har i tillegg vært i dialog med en representant fra Miljødirektoratet. Revisjonen har mottatt flere dokumenter, herunder brev fra Miljødirektoratet 31.1.2025 med informasjon om revidering av tiltakskortene og rapportering av gjennomføring av tiltakene.

¹ Vedkommende har svart på revisjonens spørsmål ut fra funksjonen som kommunalsjef teknikk og eiendom.

1.4.4 Verifiseringsprosesser

Oppsummering av intervju er sendt til de som er intervjuet for verifisering, og informasjon fra de verifiserte intervjureferatene er benyttet i rapporten.

Revisjonen mener gode verifiseringsprosesser knyttet til muntlige fremkommet data, og av rapporten i sin helhet, er viktig for å sikre gyldighet og pålitelighet i undersøkelsens datagrunnlag.

1.4.5 Kommunedirektørens uttalelse

Revisjonen mottok kommunedirektørens uttalelse 18.12.2025. Uttalelsen er i sin helhet tatt inn i rapportens vedlegg 1. Kommunedirektøren slutter seg i stor grad til revisjonens funn. Videre legger kommunedirektøren til sine betraktninger knyttet til revisjonens funn og opprinnelige anbefaling.

Kommunedirektøren viser til at revisjonen har stilt spørsmålsteget ved om den helhetlige tiltaksplanen for en ren og rik Oslofjord med et aktivt friluftsliv er godt nok forankret i politiske vedtak og overordnede planer. Som beskrevet i kapittel 3, legger revisjonen særlig vekt på at tiltaksplanen for en ren og rik Oslofjord ikke er beskrevet i den gjeldende kommuneplanens samfunnsdel. Det kommer frem i kapittel 2.3.1 at kommuneplanens samfunnsdel er under revidering. I sin uttalelse skriver kommunedirektøren at tiltaksplanen til grunn for det pågående arbeidet med rulleringen av kommuneplanens samfunnsdel og arealdel. Ifølge kommunedirektøren er omfanget av sakene og bruken av planen godt ivaretatt ved at Frogn kommune har lagt særlig vekt på avløpsrensing. Det kommer videre frem at Frogn kommune har valgt å innarbeide tiltakene fra den helhetlige tiltaksplanen for Oslofjorden i kommunens normale drift og vedtatte planverk, så langt dette har vært mulig. Dette har vært et bevisst strategivalg fra kommunens side, basert på kommunens ressursituasjon.

Videre står det at kommunedirektøren kan være enig i at rapporteringen på Oslofjordplanen er for dårlig, og at kommunestyret i Frogn kunne fått bedre innsikt i kommunens fremdrift. Kommunedirektøren trekker frem at rapporteringen har blitt gjort på det opprinnelige investeringsprosjektet eller løpende i driften i tertialrapporter eller årsmelding til kommunestyret. Det er ikke rapportert noe på Oslofjordplanen utover den årlige rapporteringen til Miljødirektoratet. Kommunedirektøren peker på at Miljødirektoratet har ansvaret for sin rapporteringsordning, men at denne ikke fungerer optimalt. Kommunedirektøren anbefaler at det avventes en revisjon av Oslofjordplanen som antakelig vil inneholde en bedre rapporteringsmodul, og at det ikke legges opp til noen egen rapportering til kommunestyret. Kommunedirektøren legger her vekt på at det er viktig å kunne sammenligne resultater fra flere kommuner, noe man bare kan få dersom man rapporterer sammen med andre. Videre anbefaler kommunedirektøren en høringsuttalelse som omtaler rapporteringsordningen på den helhetlige tiltaksplanen for Oslofjorden når nytt forslag kommer på høring.

På bakgrunn av kommunedirektørens uttalelse har revisjonen justert hovedfunn, vurderinger og anbefaling i endelig rapport. Revisjonen har også mottatt innspill til rapportens faktadel. Disse er rettet i endelig rapport.

1.5 Revisjonskriterier

Revisjonskriterier er de krav og forventninger som kommunen vurderes opp mot. Kriteriene utledes fra lover og forskrifter, kommunestyrets vedtak og hva som anses som god forvaltningsskikk og faglig anerkjente normer på området. I dette prosjektet er revisjonskriteriene blant annet hentet fra lov, forskrift og anerkjente veiledere og forventninger fra nasjonale myndigheter. Kriteriene er nærmere presentert i vedlegg 2 og innledningsvis i kapittel 2.

1.6 Rapportens oppbygning

Kapittel 2 beskriver kommunens oppfølging av helhetlig tiltaksplan for Oslofjorden. Revisjonens konklusjon, vurderinger og anbefalinger presenteres i kapittel 3.

2 OPPFØLGING AV HELHETLIG TILTAKSPLAN FOR OSLOFJORDEN

2.1 Problemstilling og revisjonskriterier

Dette kapittelet beskriver kommunens innsats for å følge opp helhetlig tiltaksplan for en ren og rik Oslofjord med et aktivt friluftsliv. Ettersom Klima- og miljødepartementets i sitt forventningsbrev datert 15.12.2023 understreker betydningen av et systematisk arbeid, tar undersøkelsen utgangspunkt i kommunens internkontroll i arbeidet med de anbefalte prioriterte områdene.

For problemstilling 1 utledes følgende krav og forventninger til kommunen:

Problemstilling	Krav og forventninger til kommunen
1. I hvilken grad følger kommunen opp helhetlig tiltaksplan for en ren og rik Oslofjord?	→ Kommunen bør følge opp helhetlig tiltaksplan for Oslofjorden ved å: ○ legge til rette for at rolle- og ansvarsfordeling er avklart ○ jobbe systematisk og dokumentere gjennomføring av definerte tiltak ○ dokumentere rapporteringer som synliggjør kommunens arbeid med å følge opp tiltaksplanen

2.2 Ansvar for å følge opp tiltakene i tiltaksplanen for Oslofjorden

2.2.1 Ansvarsfordeling og samarbeid innad i kommunen

Kommunen har i forbindelse med dokumentbestillingen oversendt en oversikt over hvordan ansvaret for de ulike tiltakene er fordelt. Tabellen under gjengir kommunens beskrivelser.

Tabell 1 Ansvar for å følge opp tiltak i helhetlig tiltaksplan for Oslofjorden

Innsatsområde	Ansvarlig
1. Redusere utslipp fra kommunalt avløp i spredt bebyggelse	Virksomhet for teknikk: overvannshåndtering, mottak av septik fra båter Virksomhet for samfunnsutvikling, miljøkontoret: spredt avløpshåndtering og tilsyn med utslipp

2. Redusere arealavrenning fra jordbruk	Landbrukskontoret i Follo: forvaltning av Regionalt miljøprogram (RMP) ² og Spesielle miljøtiltak i jordbruket (SMIL) ³ , tilsyn med vegetasjonssone
3. Redusere tilførsler av miljøgifter og marin forurensning	Virksomhet for teknikk: Avrenning og renseløsning fra vei, snødeponi, forvaltning av Follo Ren IKS ⁴
4. Ivareta sårbare arter, utvalgte naturtyper og kulturminner	Virksomhet for samfunnsutvikling, planavdelingen: fredningsområde for hummer Virksomhet for samfunnsutvikling, plan og byggesak: tiltak knyttet til sandstrand, bløtbunn, ålegraseng og verdifulle kulturmiljø, sikre viktige naturforekomster
5. Restaurering av naturverdier	Virksomhet for samfunnsutvikling, planavdelingen: restaurering og kunnskapsinnhenting
6. Tiltak for å fremme et aktivt friluftsliv	6.1 Bedre allmennhetens tilgang til strandsonen: Virksomhet for samfunnsutvikling, plan og byggesak: Følge nasjonale forventninger om helhetlig planlegging av land- og sjøareal, blant annet for å sikre friluftsliv langs sjøen 6.2 Opprettholde og styrke attraktiviteten til områder som er viktige for friluftsliv: Virksomhet for teknikk: Ansvarlig for drift av kommunale friluftsområder og samarbeidsavtale med Frogn Friluftsråd Virksomhet for samfunnsutvikling, planavdelingen: Ansvarlig for kulturmiljøplanen Hele kommunen: Ansvarlig for etablering av gang- og sykkelveier, drift og forvaltning av de offentlige friluftsområdene

² Fylkesvis ordning som gir tilskudd til gjennomføring av miljøtiltak i landbruket, med mål om å stimulere til økt miljøinnsats.

³ Midlene skal bidra til å ivareta natur- og kulturminneverdiene i kulturlandskapene i jordbruket samt redusere forurensingen fra jordbruket, ut over det som blir forventet gjennom vanlig jordbruksdrift.

⁴ Kommunens renovasjonsselskap.

7. Tverrgående tiltak for en helhetlig forvaltning av Oslofjorden	Virksomhet for samfunnsutvikling, plan og byggesak: Streng praktisering av byggeforbudet i strandsonen
---	---

Kilde: Frogn kommune

Tabellen viser at ansvaret for oppfølging er hovedsakelig delt mellom to kommunalområder: plan og byggesak, og teknikk og eiendom. Kommunalsjefene for begge områdene forteller i intervju at samarbeidet internt mellom de to områdene generelt er godt. Kommunalsjef plan og byggesak legger til at det er faste møter både på leder- og saksbehandlernivå. Også kommunalsjef teknikk og eiendom opplever at det internt i kommunen er et godt samarbeid mellom sektorene plan og bygg, og teknikk og eiendom. Han legger til at det ikke er etablert noe systematisk samarbeid som er direkte knyttet til tiltakskortene/helhetlig tiltaksplan.

Flere av de ansatte beskriver i sine skriftlige svar til revisjonen at det er et godt samarbeid mellom virksomheter og/eller kommunalområder, herunder i regi av vannområdene, når det gjelder oppfølgingen av tiltaksplan for Oslofjorden. Alle de ansatte som har svart på revisjonens spørsmål, oppgir i tillegg at samordningen innad i virksomheten/kommunalområdet er god. Samtidig kommer det frem at samordningen for oppfølging av planen kan styrkes, blant annet gjennom en tydeligere ansvarsdeling og felles møtepunkter.

2.2.2 Samarbeid med andre kommuner og vannområder

Ifølge kommunens hjemmesider har Frogn 19 vannforekomster som er fordelt på tre vannområder. Frogn er dermed deltager i tre interkommunale samarbeidsprosjekter. Hensikten med samarbeidsprosjektene er å oppfylle kommunens forpliktelser etter EUs rammedirektiv for vannressurser. Det opplyses videre at god kjemisk og økologisk tilstand for vannkvalitet skal nås for alle vannområdene Frogn kommune deltar i. Det er ifølge kommunalsjef plan og byggesak noe ulikt aktivitetsnivå i områdene. Hun peker på vannområdet PURA⁵ som mest aktivt.

Tabellen under viser oversikt over vannområdene som Frogn kommune deltar i:

Tabell 2 Vannområder der Frogn kommune deltar

Vannområde	Deltakende kommuner	Ansvarsfordeling i Frogn kommune
PURA - vannområdet Bunnefjorden med Årungen- og Gjersjøvassdraget.	Ås, Frogn, Nesodden og Nordre Follo	Styringsgruppa: Kommunalsjef teknikk og eiendom Arbeidsgruppa KOS (kommunalt og spredt avløp): VA-ingeniør, teknikk og miljøkontoret, SAM (må avklare hvem som møter)

⁵ PURA eies av kommunene Ås, Frogn, Nesodden og Nordre Follo og dekker Bunnefjorden med Årungen- og Gjersjøvassdraget,

		Arbeidsgruppe Limnologi: VA-ingeniør, Teknikk Prosjekt ad-hoc – Storegrava: (tidligere avdelingsleder VA, teknikk og miljøkontoret), nå landbrukskontoret
MORSA - vannområdet Glomma, Hobøl- og Hølenvassdraget	Enebakk, Ski, Vestby, Ås, Frogn, Spydeberg, Hobøl, Våler, Moss, Rygge og Rå	Styringsgruppe: Kommunalsjef teknikk og eiendom Kommunalt avløp: VA-ingeniør, Teknikk Spredt avløp: Miljøkontoret Fagrådet, to grupper: Vann og avløp: VA-ingeniør, Teknikk Vannkvalitetsovervåkning (Oslofjorden): Frogn har ikke sendt noen
Indre Oslofjord Vest (IOV)	Indre Oslofjord Vest omfatter for Frogn områdene om drenerer til Oslofjorden fra terskelen i drøbakssundet og til Nesodden grense. Kommunen opplyser at Statsforvalteren deltar.	Miljøkontoret deltar.

Kilde: Frogn kommune

Kommunalsjef teknikk og eiendom opplyser i intervju at det i tillegg er laget avtaler med nabokommuner om vann, kloakk og spredt avløp. I de skriftlige svarene fra ansatte kommer det frem at samarbeidet med eksterne aktører kan forbedres. Det pekes på forsknings- og utviklingsmiljøet på Ås og næringslivet som særlig aktuelle samarbeidspartnere.

2.3 Kommunens arbeid med helhetlig tiltaksplan for en ren og rik Oslofjord

2.3.1 Politiske vedtak

Kommunalsjef plan og byggesak forteller i intervju at tiltakene er samordnet med kommuneplanen, politiske vedtak og lovpålagte oppgaver i kommunen. Arbeidet oppfattes derfor å være godt forankret i politiske vedtak.

I forbindelse med dokumentbestillingen har revisjonen bedt kommunen om å sende over relevante planer og strategier, herunder handlingsplaner som er politisk vedtatt. Revisjonen har i tillegg bedt om å få oversendt andre relevante politiske vedtak, inkludert saksfremlegg.

Tabellen under viser dokumenter som revisjonen har mottatt:

Tabell 3 Politiske vedtak for oppfølging av helhetlig tiltaksplan for Oslofjorden

Dokument	Kommentar
Kommuneplanens samfunnsdel 2019-2031, vedtatt av kommunestyret 8.4.2019	Samfunnsdelen er kommunens overordnede styringsdokument med langsiktige mål og strategier for Frogn som lokalsamfunn. Frogn kommune har vedtatt følgende fire satsingsområder: - Klima og energi – redusere energiforbruk/utslipp av klimagasser - Livskvalitet og folkehelse - Stedsutvikling med gode stedskvaliteter, bo- og nærmiljøer - Næringsutvikling og verdiskaping Ifølge administrasjonen inneholder ikke samfunnsdelen noe om helhetlig tiltaksplan for en ren og rik Oslofjord, ettersom tiltaksplanen ikke var vedtatt i 2019. Kommuneplanen er under revidering.
Kommuneplanens arealdel 2023-2035, vedtatt av kommunestyret 19.6.2023	Ifølge administrasjonen er det en uløst innsigelse til et boligområde og en planbestemmelse til fritidsbebyggelse. Disse har derfor ikke rettsvirkning, men øvrige deler av planen gjelder. I forbindelse med rulleringen av planen i 2022/2023 ble det utarbeidet kunnskapsgrunnlag for flere temaer som er relevante for kommunens håndtering av tiltaksplanen for Oslofjorden. Det mest relevante er kunnskapsgrunnlag om fritidsbebyggelse, strandsone og markagrense. Det var også en runde med spørsmål fra politikken om ubebygde og uregulerte hyttetomter og vurderinger rundt fastsetting av byggeforbudsgrense mot sjø. Det ble også lagt frem kart over ubebygde, regulerte fritidseiendommer i 100-metersbeltet. Kommuneplanen er under revidering.
Hovedplan vann, avløp og vannmiljø 2022-2060 Frogn kommune, vedtatt av	Hovedplanen er delt opp etter rammebetingelser, status, tiltak og videre fremdrift etter en prosjektmodell. Dette for å sikre

kommunestyret 19.2.2022 (sak 84/22)	vannforsyning, avløpshåndtering og begrense forurensning av sjø og vassdrag.
Saksutskrift, vedtatt av kommunestyret 1.9.2025 sak 65/25	Frogn kommune inngår samarbeid med Ås kommune om leveranse av vann og avløp til Dal og Brevik i Nordre Frogn som beskrevet i saken. Potensialet for nye abonnenter i Dal og Brevik-området legges til grunn for utarbeidelse av ny selvkostkalkyle for VA, som danner grunnlaget for handlingsprogram 2026-2029

Kilde: Frogn kommune

Ifølge dokumentasjonen som kommunen har oversendt, er oppfølgingen av helhetlig tiltaksplan for Oslofjorden politisk forankret i kommuneplanens arealdel for perioden 2023-2035. Ifølge administrasjonen er kunnskapsgrunnlaget om fritidsbebyggelse, strandsone og markagrense særlig relevant. I tillegg har administrasjonen oversendt hovedplan for vann, avløp og vannmiljø for perioden 2022-2060, planprogram for vannregion Glomma og et vedtak om at Frogn kommune skal inngå et samarbeid med Ås kommune om leveranse av vann og avløp til Dal og Brevik i Nordre Frogn. Tabellen viser videre at kommunen har vedtatt klima og energi, med mål om å redusere energiforbruk/utslipp av klimagasser, som ett av satsingsområdene i kommuneplanens samfunnsdel. Samfunnsdelen inneholder ingen vedtak som er direkte knyttet til helhetlig tiltaksplan for en ren og rik Oslofjord.

Kommunen har i tillegg oversendt planprogram for vannregion Glomma, som er en regional vannforvaltningsplan. Formålet med planarbeidet er å sikre en mest mulig helhetlig beskyttelse og bærekraftig bruk av vannforekomstene. Planprogrammet beskriver blant annet planprosessen, organisering av vannforvaltningsarbeidet, hvilke utredninger som foreslås gjennomført og behov for konsekvensutredning. Dokumentet inneholder en plan for de ulike tiltakene. Dokumentet er datert 16.9.2019, det vil si at planprogrammet for vannregion Glomma kom før helhetlig tiltaksplan for Oslofjorden.

2.3.2 Tiltakskort

Kommunalsjef plan og byggesak peker på at det ble gjort mye for en ren Oslofjord også før helhetlig tiltaksplan, som det blant annet ble rapport om i KOSTRA. Arbeidet er i dag videreført, og forankret, i bruken av tiltakskort, noe som har bidratt til en bedre systematisering og rapportering av arbeidet. Kommunalsjef er kontaktperson for Miljødirektoratet. Det innebærer blant annet ansvar for tiltakskortene, Teams-kanal, rapportering og eventuelle oppdateringer. Hun legger til at utfylling og godkjenning av innholdet i kortene skjer i samarbeid med andre aktuelle områder i kommunen. Kommunalsjef plan og byggesak opplyser at flere av tiltakene er knyttet til overordnede planer, som kommuneplanens arealdel, og fremdrift på rullering av denne. Enkelte tiltak vil derfor først kunne oppfylles ved vedtakelse av ny arealdel av kommuneplanen som er planlagt i 2027.

Kommunen har oversendt flere tiltakskort som beskriver kommunens planer for å følge opp helhetlig tiltaksplan. Kommunalsjef plan og byggesak forteller videre at tiltakskortene ble utarbeidet i 2021. Det ble gjort en gjennomgang og justering av kortene i 2024, etter anmodning fra Miljødirektoratet om å revidere tiltakskortene innen 1. mai 2024. Det er disse revisjonen har fått oversendt. Hovedpunktene i tiltakskortene er gjengitt i vedlegg 4.

Kommunens tiltakskort gjelder følgende innsatsområder:⁶

- innsatsområde 1:
 - T3 bidra til økt rensing av forurenset overvann gjennom etablering av rutiner for tømning av sandfang for å redusere utslippene av forurenset overvann til fjorden
 - T4 sikre at utslipp fra avløpsanlegg for spredt bebyggelse og mindre tettbebyggelser renses i tråd med rensekravene i forurensingsforskriftens kapittel 12 og 13⁷
 - T5 kommunen oppfordres til å legge til rette for tømmestasjon for septik fra småbåter
 - T7 styrke innsatsen med tilsyn og oppfølging av krav i tillatelser til utslipp av avløpsvann
- innsatsområde 2:
 - T9 forvalte Regionale miljøprogram (RMP) og Tilskudd til spesielle miljøtiltak i jordbruket (SMIL) slik at de bidrar til å redusere avrenning fra jordbruksarealer til vann der utfordringene tilsier det
 - T13 bidra til bedre restaurering og skjøtsel av elvekanter og kantsoner generelt for å redusere bekke- og elveløpserosjon, tilførsel av partikler og næringsstoffer til vannforekomster via overflateavrenning, samt bidra til klimatilpassing og økt biologisk mangfold
 - T14 økt tilsyn med, og oppfølging av der krav om etablert vegetasjonssoner mot vassdrag ikke er oppfylt
- innsatsområde 4:
 - T24 fraråde etablering av kunstige sandstrender og unngå andre inngrep og tiltak på bløtbunnsområder for å skåne verdifulle bløtbunnsområder, inklusive ålegrasenger og verdifulle kulturmiljø, og sikre forekomstene i arealplanleggingen
 - T25 sikre viktige naturforekomster også i sjø i kommunal arealplanlegging
- innsatsområde 6.1:
 - T40 følge nasjonale forventninger om helhetlig planlegging av land- og sjøareal, blant annet for å sikre friluftsliv langs sjøen
- innsatsområde 7:

⁶ Kommunedirektøren skriver i e-post mottatt 18.12.2025 at kommunen ikke har fylt ut tiltakskortene T9 eller T13 selv. Det er Statsforvalteren og kommunene i fellesskap som er ansvarlige for tiltakene i tiltakskort T9. Kommunen har ikke ansvar for tiltak i T13. Dette ligger hos Miljødirektoratet, Landbruksdirektoratet og NVE.

⁷ Dette skal sikre at miljømålene etter vannforskriften kan nås innen 2027, og senest innen 2033. Dette er også en føring i de Nasjonale føringene for arbeidet med oppdatering av de regionale vannforvaltningsplanene fra Klima- og miljødepartementet av 19. mars 2019.

- T59 sikre en streng praktisering av plan- og bygningsloven § 1-8 med byggeforbud i strandsonen⁸

Revisjonens gjennomgang av tiltakskortene viser at kommunen i all hovedsak har beskrevet konkretisering av tiltaket, prosess og flaskehalser i tiltakskortene. Ett av tiltakskortene mangler beskrivelser av konkretisering av tiltak. To tiltakskort har like beskrivelser av tiltakene.

Tiltakskortene inneholder i tillegg felt for fremdriftsansvarlig etat, ansvarlig etat, og kontaktperson. I noen av tiltakskortene står det oppgitt hvilken virksomhet som har hovedansvaret og en kontaktperson i kommunen. Enkelte av tiltakskortene angir ikke hvilken del av kommunen som har ansvar. Kommunalsjef plan og byggesak mener at beskrivelsene av ansvaret kunne vært tydeligere, og at utydigheter kan skyldes at flere virksomheter har ansvar. I utgangspunktet skal kortene vise til navn, virksomhet og kommunalområde. Hun legger til at feltene der det står «kommunen» er forhåndsutfyllt i malen fra Miljødirektoratet, og det har ikke vært vurdert som nødvendig å redigere på disse.

Ansatte som har svart på revisjonens skriftlige spørsmål har ulike oppfatninger når det gjelder kommunens målsettinger for arbeidet med tiltakskortene. Flere ansatte viser til at konkretiseringen av tiltakene gjør det klart hva som skal følges opp og/eller knytter tiltakene til ordinær saksbehandling. Det kommer også frem at flere ansatte mener at målsettingene kunne vært klarere, særlig når det gjelder T13. Enkelte ansatte opplever at målsettingene er relativt godt kjent, men ikke konkretisert i lokal oppfølging.

2.3.3 Kommunens dokumentasjon for oppfølging av helhetlig tiltaksplan

I dokumentbestillingen har revisjonen bedt kommunen om å oversende relevant dokumentasjon for å følge opp helhetlig tiltaksplan. Tabellen under viser hvordan kommunen har svart på revisjonens forespørsel.

Tabell 4 Mottatt dokumentasjon for kommunens oppfølging av helhetlig tiltaksplan

Område	Dokumenter
Arbeid med miljøtiltak, særlig knyttet til utslipp fra kommunalt avløp	Årsrapport Frogn renseanlegg 2024
	Anmodning om informasjon om registrerte avløpsanlegg i bebygde eiendommer i Frogn kommune som ikke er tilknyttet offentlig avløpsnett og varsel om pålegg (5.3.2024)
	Pålegg om opprydding i avløpsforhold (5.3.2024)

⁸ Dette er i tråd med de statlige planretningslinjene (SPR) for strandsonen, som for Oslofjordregionen blant annet innebærer at utbygging i 100-metersbeltet langs sjøen bør skje gjennom kommunale arealplaner og ikke gjennom enkeltvis dispensasjoner.

	Mal for svarskjema fra innbyggere (udatert)
Innsats for å fjerne nitrogen fra avløpsvann	Handlingsplan for kommunenes oppfølging av tilsyn minirensanlegg (Morsa) (5.12.2014)
	Forskrift om utslipp fra mindre avløpsanlegg, Frogn kommune, Akershus. Utskrift fra Lovdata 2.9.2025
	Samarbeidsavtale om kontrollordning for avløpsanlegg i spredt bebyggelse i Frogn kommune (signert av Frogn kommune 11.12.2024)
Beskrivelser av hvordan kommunen sikrer en strengere praktisering av byggeforbudet i strandsonen	Redegjørelse for rutiner for behandling av saker i strandsonen (4.9.2025)
	Mal for anmodning av en uttalelse fra Statsforvalteren i Østfold, Buskerud, Oslo og Akershus samt Akershus fylkeskommune ved søknad om dispensasjon fra plan- og bygningsloven (11.4.2025)
	Dispensasjonsveileder plan- og bygningsloven kapittel 19, utarbeidet av Statsforvalteren i Oslo og Viken samt Viken fylkeskommune (30.5.2022)
	Kommunen har ikke oversendt beskrivelser av hvordan en strengere praktisering av byggeforbudet i strandsonen praktiseres
Beskrivelser av kommunens innsats for å fjerne ulovlige stengsler som hindrer allmennhetens tilgang til strandsonen, samt en oversikt over slike ulovlige stengsler	Kommunen har ikke oversendt beskrivelser av innsatsen for å gjerne ulovlige stengsler eller en oversikt over ulovlige stengsler
Beskrivelser av hvordan kommunen sikrer viktige naturforekomster i sjø	Kommunens kartlegging av hummerfredningsområder
	Intern sjekklister for naturmangfold jf. naturmangfoldloven §§ 8-12
	Rapport fra Norsk institutt for vannforskning (NIVA) om kartlegging av et utvalg marine naturtyper i Oslofjorden

Oversikt over antall inngrep som går ut over marine naturtyper	Kommunen har ikke oversendt en oversikt over antall inngrep som går ut over marine naturtyper
--	---

Kilde: Frogn kommune

Tabellen viser at kommunens oversendte dokumentasjon knyttet til oppfølgingen av helhetlig tiltaksplan for Oslofjorden er varierende. Blant annet omfatter dokumentasjonen lover og veiledere fra nasjonale myndigheter, maler, en intern sjekklister for administrasjonen og en handlingsplan. Ingen av dokumentene gir tydelige beskrivelser av hvordan kommunens har fulgt opp tiltaksplanen i praksis. Videre viser tabellen at kommunen ikke har oversendt dokumentasjon knyttet til kommunens innsats for å fjerne ulovlige stengsler som hindrer allmennhetens tilgang til strandsonen. Kommunen har heller ikke oversendt noen oversikt over slike ulovlige stengsler, eller oversikt over antall inngrep som går ut over marine naturtyper.

Revisjonen har i tillegg mottatt flere andre rutiner, rapporter og andre dokumenter som kommunen har vurdert som relevant for arbeidet med å følge opp helhetlig tiltaksplan. Dette gjelder følgende dokumenter:

- Rapport som blant annet viser registrerte anleggsdata, regnvannsoverløp, nedoverløp, avløpsnett, rensekrav, overvåkning, belastning, vanntemperatur, enkeltanalyser, konsentrasjoner, årlig utslipp, slam og energi
- Årsrapport for avløpsdata utarbeidet av Statsforvalteren i Oslo og Viken
- Årsmelding for PURA vannområde for 2024
- Akkreditert prøvetaking
- Daglige, ukentlige og månedlige rutiner for Frogn renseanlegg
- Helse, miljø og sikkerhet (HMS) for Frogn renseanlegg
- Miljørisikoanalyse for tanklagring av fellingskjemikalier på Skiphelle renseanlegg
- Risikoanalyse (ROS-analyse) for brannsikkerhet ved Skiphelle renseanlegg
- Rutine for kjøring av sentrifuge Skiphelle renseanlegg
- Prosedyre for vedlikehold av kjemikalietank
- Rutine for slamkjøring
- Strategihåndbok utarbeidet av PURA og Norconsult om målretting av tiltak i kommunene, innsats der det trengs mest

Listen viser at kommunen har oversendt flere rutiner som gjelder Frogn renseanlegg og Skiphelle renseanlegg, herunder en årsmelding, en beskrivelse av HMS og en ROS-analyse for brannsikkerhet. Revisjonen har i tillegg fått noen utvalgte rutiner, årsrapporter med mer.

2.3.4 Kommunens erfaringer fra arbeidet med tiltakene

Både kommunalsjef plan og byggesak og kommunalsjef teknikk og eiendom mener at Frogn kommune følger opp tiltakskortene på en god måte, og at innsatsen gir resultater. Det kan for kommunen være snakk om store prosjekter, men som da er godt forankret i både politikk og

administrasjon. Kommunalsjef plan og byggesak mener at frister og framdriftsplaner i tiltakskortene bør være realistiske. Hun opplever at kommunen stort sett er «der den skal være».

Kommunalsjef plan og byggesak og kommunalsjef teknikk og eiendom forteller i intervju at de opplever at tiltakskortene er konkrete og greie å jobbe etter. Kommunalsjef plan og byggesak viser til at det er enkelt å følge opp arbeidet i administrasjonen ettersom tiltakskortene er godt forankret i vedtatt kommuneplan, andre politiske vedtak og lovpålagte oppgaver.

I intervjuene og i de skriftlige svarene fra ansatte kommer det frem ulike vurderinger av hvorvidt noen av tiltakene er prioritert høyere enn andre. Kommunalsjef teknikk og eiendom oppfatter ikke at det er enkelte tiltakskort som er prioritert særskilt. Han viser til at det er «tiltakene» og «prosjektene» som er viktige, men at disse igjen er forankret i tiltakskort, som igjen er forankret i kommunens planverk. Kommunalsjef plan og byggesak opplyser at avløpsrensing er et prioritert område. Hun viser til at kommunen har inngått en avtale med Veas i Asker om rensing av spillvann og bygging av ny kloakkledning i sjø.

Flere ansatte uttrykker i de skriftlige svarene til revisjonen at arbeidet med tiltakskortene har høy prioritet innenfor eksisterende rammer, men at de ofte må veies opp mot andre lovpålagte oppgaver. Flere knytter begrensninger til kommunens øvrige oppgaver, herunder lovpålagte oppgaver og bestemmelser i kommuneplanen. I tillegg oppleves et press om å få bestemmelser om vannmiljø inn i kommuneplanen. Det legges også vekt på at planer og tiltak ikke skal føre til forringelse av vannmiljø, i tillegg til at det er en kontinuerlig oppfølging og utbedring av avløpsnett og renseanlegg.

Samtidig pekes det på at arbeid med restaurering og skjøtsel av elvekanter og kantsoner (T13) ikke er en lovpålagt oppgave, og at det er basert på ekstern finansiering. Enkelte ansatte oppfatter at dette arbeidet ikke har like høy prioritet. Vedkommende legger til at kommunen og vannområdet legger betydelig innsats i å skaffe finansiering, involvere relevante aktører og organisere og gjennomføre aktivitet.

Videre peker flere ansatte på at det har vært begrenset kunnskap om vannmiljø og lovverk knyttet til vannressursloven og vannforskriften i kommunen tidligere. Selv om det opplyses at flere fra plan og byggesak har deltatt på kurs i vannforskriften de siste månedene, kommer det frem at flere kan ha behov for mer opplæring.

Et organisatorisk tiltak innad i kommunen har ifølge kommunalsjef plan og byggesak vært å samle arbeidet med spredt avløp med resten av vann- og avløpsmiljøet i kommunen. Disse områdene har til nå vært organisert på to ulike kommunalområder. Det forventes at dette grepet vil kunne gi bedre resultater, og en mer målrettet innsats for en renere Oslofjord.

Samtidig kommer det frem både i intervjuene og i de skriftlige svarene fra ansatte at kommunen kan styrke arbeidet med tiltakene ytterligere. Kommunalsjef plan og bygg mener det generelt kunne vært mer oppmerksomhet innad i kommunen om arbeidet med å følge opp helhetlig tiltaksplan for Oslofjorden. Dette handler blant annet om mer aktivt å informere innad i kommunen. Økt kunnskap og forståelse om kommunens ansvar for tiltaksplanen kan ifølge flere ansatte gjøre det lettere identifisere forbedringsområder og temaer som bør være på agendaen, samt sikre lokal forankring.

Videre mener enkelte ansatte at det bør settes av tid til å etablere gode rutiner og sjekklister for å sikre naturinteresser og vannforekomster i plan- og byggesaker.

Kommunalsjef plan og byggesak trekker frem avløpsrensing som ett område der kommunen er noe på etterskudd. Også kommunalsjef teknikk og eiendom mener at avslaget fra Statsforvalteren på ny kloakkledning har vært en konkret utfordring. Han forklarer at Statsforvalteren har avslått søknad om å legge ny kloakkledning (jfr. avtale med Veas), pga. småskjær/vern av hekkefugl. Kommunalsjef teknikk og eiendom stiller spørsmål ved hvordan Statsforvalteren i denne saken har vurdert hensynet til «samfunnsnytte». Av andre aktuelle tiltak som kan knyttes til helhetlig tiltaksplan, nevnes pumpestasjon/reduert utslipp, vinterklar septikk for båter, samt arbeid med erosjon og bekker i vannmiljøområder.

Kommunalsjef plan og byggesak mener videre at mange hytter og spredt avløp er utfordrende for kommunen. Til tross dette mener hun at det er sikret god tilgjengelighet for allmennheten til natur og friluftsliv.

Flere ansatte skriver at manglende ressurser og kapasitet gjør det utfordrende å følge opp tiltakene. Dette gir blant annet begrenset kapasitet til å følge opp ulovligheter i strandsonen og gjennomføre restaurerende miljøtiltak for å bedre natur- og vannmiljø. Det kommer også frem at flere ser behov for tydeligere forventninger fra statlige myndigheter. Videre skriver en ansatt at det ikke alltid er politisk enighet om viktigheten av tiltakene, noe som kan forklare at tiltakene ikke ivaretas godt nok i kart og bestemmelser.

2.4 Rapportering

2.4.1 Rapportering til politikken

Ifølge kommunalsjef plan og byggesak rapporteres det ikke fast eller systematisk til folkevalgte organer i kommunen om kommunens oppfølging av tiltaksplan for Oslofjorden. Kommunalsjef opplyser at hovedutvalget for miljø-, plan- og byggesaker (HMPB) er orientert om deler av samlerapportene fra Miljødirektoratet, med særlig relevans for Frogn kommune. I tillegg har tiltakskortene vært lagt frem for politikken, jfr. presentasjon oversendt til revisjonen.

Presentasjonen ble holdt for HMPB 19.6.2024. Ifølge presentasjonen har administrasjonen orientert om hovedpunktene i helhetlig tiltaksplan for Oslofjorden, med vekt på tiltaksplanens innsatsområder, tiltakskort og områder med behov for kunnskapsinnhenting. I tillegg orienterte administrasjonen om rapporten som ble utarbeidet av Miljødirektoratet for året 2022-2023 (Miljødirektoratet 2023). Ifølge presentasjonen som revisjonen har mottatt, har ikke politikken blitt orientert om tiltakskortene som kommunen har utarbeidet, eller arbeidet med tiltakene utover det som kom frem i rapporten fra Miljødirektoratet. Revisjonen har ikke mottatt dokumentasjon som viser at politikken har blitt orientert om flere av rapportene som Miljødirektoratet har utarbeidet.

Kommunalsjef teknikk og eiendom forteller i intervju at politikken får rapporteringer blant annet i tertialrapporter. Det har i tillegg vært orientert muntlig til formannskapet om fremdrift på enkeltprosjekter, herunder knyttet til vann, kloakk og overvann. Han legger til at det er planlagt rapporteringer fra vannområdene.

Revisjonen har gått gjennom årsmeldinger for 2022, 2023 og 2024 samt tertialrapporter for 2023, 2024 og 2025.⁹ Deretter har revisjonen søkt på ordene «tiltaksplan», «Oslofjord» og «Oslofjorden». Ingen av treffene på «tiltaksplan» er knyttet til helhetlig tiltaksplan for Oslofjorden. Tabellen under presenterer hvilken informasjon som er gitt for «Oslofjord» og «Oslofjorden», og som kan knyttes til helhetlig tiltaksplan.

Tabell 5 Rapportering om Oslofjorden i årsmeldinger og tertialrapporter

Rapportering	Informasjon
Årsmelding 2022	Ingen rapportering som kan knyttes til helhetlig tiltaksplan.
Tertialrapport nr. 1 2023	Plan og teknikk <u>Hovedutfordringer for tjenesteområdet:</u> Vann og avløp er som for de fleste andre kommuner en stor utfordring også for Frogn kommune, i årene framover må vi sikre ny og bedre reservevannsløsning, i tillegg til at vi må oppgradere renseanlegg og søke regionalt samarbeid for møte krav om nitrogenrensing for en renere Oslofjord.
Tertialrapport nr. 2 2023	Plan og teknikk <u>Hovedutfordringer for tjenesteområdet:</u> Vann og avløp er som for de fleste andre kommuner en stor utfordring også for Frogn kommune, i årene framover må vi sikre ny og bedre reservevannsløsning, i tillegg til at vi må oppgradere renseanlegg og søke regionalt samarbeid for møte krav om nitrogenrensing for en renere Oslofjord.
Årsmelding 2023	Plan og teknikk <u>Viktige begivenheter:</u> Ny reservevannsløsning og samarbeid med Asker om sjøledning til Veas for å oppnå overordnede rensekrav ble etablert i 2023. Dette bidrar til at vi fyller våre forpliktelser for en renere Oslofjord, og sikrer fremtidig trygt og sikkert drikkevann til Frogns befolkning.
Tertialrapport nr.1 2024	Plan og teknikk <u>Hovedutfordringer for tjenesteområdet:</u> Det ble i april inngått avtale med Veas om ny renseløsning for avløpsvann, og om samarbeid med Asker kommune om sjøledning til Veas for å oppnå overordnede rensekrav. Det pågår også arbeid med ny reservevannsløsning. Dette bidrar til at vi fyller våre forpliktelser

⁹ Kun tertialrapport nr. 1 for 2025.

	for en renere Oslofjord, og sikrer fremtidig trygt og sikkert drikkevann til Frogn befolkning.
Tertialrapport nr. 2 2024	Plan og teknikk <u>Hovedutfordringer for tjenesteområdet:</u> Det ble i april inngått avtale med Veas om ny renseløsning for avløpsvann, og om samarbeid med Asker kommune om sjøledning til Veas for å oppnå overordnede renskrav. Det pågår også arbeid med ny reservevannsløsning. Dette bidrar til at vi fyller våre forpliktelser for en renere Oslofjord, og sikrer fremtidig trygt og sikkert drikkevann til Frogn befolkning.
Årsmelding 2024	De fire satsingsområdene Frogn har definert livskvalitet og folkehelse, klima og energi, næringsutvikling og verdiskaping og stedsutvikling med gode stedskvaliteter, bo- og nærmiljøer. «Oslofjorden» er beskrevet for satsingsområdet stedsutvikling med gode stedskvaliteter, bo- og nærmiljøer, der det står følgende: <u>Kyststi:</u> I samarbeid med Frognmarkas venner er kommunen nå i gang med å ferdigstille sammenhengende kyststi, iht. interkommunalt vedtak. Frognmarkas venner har allerede etablert kyststi på store strekninger, både langs Bunnefjorden og Oslofjorden. Plan og teknikk <u>Viktige begivenheter:</u> Hele året har det vært arbeidet med planlegging av store investeringer innenfor vann og avløp. Ny reservevannsløsning og samarbeid med Asker om sjøledning til Veas for å oppnå overordnede renskrav ble etablert i 2023. Dette bidrar til at vi fyller våre forpliktelser for en renere Oslofjord, og sikrer fremtidig trygt og sikkert drikkevann til Frogn befolkning. Det er gjennomført flere prosjekter på vei, særlig knyttet til stier og skolevei.
Tertialrapport nr. 1. 2025	Teknikk og eiendom <u>Selvkost:</u> Vann og avløp er, som for de fleste kommuner, en stor utfordring også for Frogn kommune. I årene framover må vi sikre ny og bedre reservevannsløsning, i tillegg til at vi må koble oss på Veas for å møte krav om nitrogenrensing for en renere Oslofjord. I 2022 ble det også vedtatt en ny hovedplan for vann og avløp, som legger grunnlaget for 10-årig investeringsplan. Investeringer <u>Hovedplan vann:</u> Kommunesamarbeidet for sikker vannforsyning ønsker å inngå en avtale med samarbeid, Frogn og Asker kommune, om å inkludere

landtaket (der ledningen går fra land til sjø) og en mindre del av den nye vannledningen over Oslofjorden. Det er ønskelig å etablere den som en del av Asker og Frogn sitt felles prosjekt om påkobling til Veas. Det vil være hensiktsmessig at deler av den nye vannledning nå legges samtidig som arbeidet med ny rørledning for avløpsvannet legges. Fordelen er knyttet til økonomi, da man sparer vesentlige kostnader med å legge 2 ledninger samtidig.

Kilde: Frogn kommune

Tabellen viser at rapporteringer som kan direkte knyttes til helhetlig tiltaksplan for Oslofjorden i all hovedsak er knyttet til arbeidet med å få en ny og bedre reservevannsløsning, oppgradering av renseanlegg og initiativ for regionalt samarbeid for møte krav om nitrogenrensing. I tillegg har administrasjonen rapportert om etablert kyststi langs Oslofjorden i årsmeldingen for 2024. Videre har administrasjonen rapportert om investeringer knyttet til hovedplan vann i tertialrapport nr. 1 for 2025. Kommunens arbeid med øvrige tiltak er ikke synliggjort i tilknytning til oppfølging av helhetlig tiltaksplan for en ren og rik Oslofjord.

2.4.2 Rapportering til Miljødirektoratet, KOSTRA og Statsforvalteren

Kommunen har fylt ut planer for rapportering til Miljødirektoratet i tiltakskortene. I åtte tiltakskort står det at kommunen skal rapportere juni 2022, 2024 og 2026, hvorav det i ett av disse står at kommunen i tillegg skulle rapportere i mai 2023. I det siste tiltakskortet står det at kommunen skal rapportere til Miljødirektoratet i juni 2023, 2024, 2025 og 2026.

Kommunalsjef plan og byggesak opplyser i intervju at det rapporteres på framdrift på tiltakskortene til Miljødirektoratet på et eget spørreskjema i Microsoft Forms. Informasjonen blir overført til Miljødirektoratet etter at den er sendt inn, og det er ifølge kommunalsjef derfor ikke mulig å oversende en kopi av rapporteringene til revisjonen. Kommunalsjef plan og byggesak legger til at tiltakskortene justeres ved behov.

Revisjonen har gått gjennom Miljødirektoratets rapport for gjennomføring av helhetlig tiltaksplan for Oslofjorden for året 2022-2023.¹⁰ Tabellen under viser hvordan Frogn kommune har svart på utvalgte spørsmål. Dette er spørsmål der svarene fra Frogn kommune er synliggjort, etter et søk på «Frogn» i rapporten.

¹⁰ Rapporten for året 2023-2024 gjengir ikke svar som er kan knyttes direkte til Frogn kommune.

Tabell 6 Svar fra Frogn kommune på spørsmål fra Miljødirektoratet

Område	Svar fra Frogn kommune
T14: Kartlegge aktuelle områder/strekninger med utfylling og andre inngrep i sjøen med potensiell varig negativ påvirkning på marint miljø. Avklare grad av påvirkning og vurdere mulige tiltak ¹¹	<u>Spørsmål:</u> Har dere vurdert mulige tiltak for å redusere negativ påvirkning? <u>Svar:</u> Streng håndheving av 100-metersbeltet i kommunen
T24: Fraråde etablering av kunstige sandstrender og unngå andre inngrep og tiltak på bløtbunnsområder for å skåne verdifulle bløtbunnsområder, inklusive ålegrasenger og verdifulle kulturmiljø, og sikre forekomstene i arealplanleggingen ¹²	<u>Spørsmål:</u> Beskriv kort arbeidet med å fraråde kunstige sandstrender: <u>Svar:</u> Streng praktisering av 100-metersbeltet, fokus på å unngå privatisering og miljøskade. Vise til naturmangfoldloven og fare for innføring av fremmede arter. <u>Spørsmål:</u> Beskriv kort hvordan kommunene, Statsforvalteren og fylkeskommunen samarbeider for å oppnå målene med tiltaket. <u>Svar:</u> Alle parter høres før vedtak. Innspill fra sentrale myndigheter vektlegges og brukes i saksbehandlingen.
T25: Sikre viktige naturforekomster også i sjø i kommunal arealplanlegging ¹³	<u>Spørsmål:</u> Beskriv en kort begrunnelse. <u>Svar:</u> Kommunen bruker hensynssone 720 om båndlegging, og 740. Tiltak i sjø er ikke forenelig med arealformål i kommuneplanen. Det er ikke åpnet for tiltak i sjø. Eget hummerfredningsområde, jeteeten/undervannsmuren, 2021. <u>Spørsmål:</u> Beskriv kort hvordan kommunene og Statsforvalteren samarbeider for å oppnå målene med tiltaket. <u>Svar:</u> Gjennom uttalelser støtter kommunenes naturmangfoldsvurderinger.
T59: Sikre en streng praktisering av plan og bygningsloven § 1 8 med byggeforbud i strandsonen i	<u>Spørsmål:</u> Hvis du har svart ja på et av de to foregående spørsmålene (<i>Er det gjort endringer i kommunale planer?</i>) og (<i>Har kommunens rutiner for saksbehandling blitt endret for å</i>

¹¹ Hovedansvarlig: Samferdselsdepartementet, 4 fylkeskommuner og 26 kystkommuner¹² Hovedansvarlig: 26 kystkommuner¹³ Hovedansvarlig: 26 kystkommuner

tråd med de statlige planretningslinjene (SPR) for strandsonen, som for Oslofjordregionen blant annet innebærer at utbygging i 100 metersbeltet langs sjøen bør skje gjennom kommunale arealplaner og ikke gjennom enkeltvise dispensasjoner.

sikre en strengere praksis av byggeforbudet i strandsonen?), beskriv eventuelle endringer.

Svar: Endret kommunedelplan for Nordre Frogn i 2018, nedsatt byggegrense mot sjø.

Kilde: Miljødirektoratets rapport for gjennomføring av helhetlig tiltaksplan for Oslofjorden for året 2022-2023

Rapporten fra Miljødirektoratet presenterer i tillegg statistikk for utvalgte spørsmål. Disse spørsmålene er knyttet til følgende områder:

- antall inngrep som går utover bløtbunnsområder (T24)
- å fraråde etablering av kunstige sandstrender og unngå andre inngrep og tiltak på bløtbunnsområder for å skåne verdifulle bløtbunnsområder, inklusive ålegrasenger og verdifulle kulturmiljø, og sikre forekomstene i arealplanleggingen (T24)
- økt tilsyn med, og oppfølging av, kravet om vegetasjonssoner mot vassdrag (T14)
- antall dispensasjoner i 100-meters beltet langs sjøen (T59)

Rapporten fra Miljødirektoratet viser her hvordan Frogn kommune har svart sammenlignet med flere andre kommuner.

I intervjuene og de skriftlige svarene fra ansatte kommer det frem at kommunen i tillegg rapporterer årlig til KOSTRA¹⁴. En ansatt trekker frem at byggesaksavdelingen fører egen statistikk/registrering av saker, og at avdelingsleder sammenstiller rapporter basert på dette.¹⁵ Av dokumentasjonen som kommunen har oversendt kommer det frem at kommunen i tillegg har rapportert avløpsdata for 2024 til Statsforvalteren.

¹⁴ Kommune-Stat-Rapportering som er kommunenes rapportering til Statistisk sentralbyrå (SSB).

¹⁵ For eksempel KOSTRA.

3 REVISJONENS KONKLUSJON, VURDERINGER OG ANBEFALING

Revisjonens konklusjon er at kommunen følger opp helhetlig tiltaksplan for en ren og rik Oslofjord, men at dokumentasjonen er mangelfull.

Etter revisjonens vurdering legger kommunen langt på vei til rette for at rolle- og ansvarsfordelingen er avklart. Ansvar for tiltakene er i all hovedsak fordelt på to kommunalområder, plan og byggesak og teknikk og eiendom. Fordelingen av ansvar og oppgaver for de fleste tiltakene er beskrevet på tiltakskortene som kommunen har utarbeidet. Samtidig kommer det frem at flere ønsker at ansvarsfordelingen tydeliggjøres ytterligere, blant annet i tiltakskortene og i kommunikasjonen til ansatte. Ifølge beskrivelser fra flere ansatte er samordningen god, både innad i kommunen og mellom kommunen og eksterne aktører, men det er likevel ønsket om at den forbedres.

Etter revisjonens vurdering jobber kommunen til en viss grad systematisk med definerte tiltak. Undersøkelsen aviser at kommunen har utarbeidet tiltakskort som beskriver blant annet tiltakene mer konkret, prosess, flaskehalser og fremdrift for alle områdene som det kommer frem at kommunen jobber med. Flere ansatte ser imidlertid behov for å tydeliggjøre målsettingene.

Etter revisjonens vurdering er kommunens dokumentasjon for oppfølging av tiltakene svært mangelfull. Kommunen mangler dokumenter for flere av områdene der nasjonale myndigheter forventer at kommunen retter en særskilt innsats. Videre er flere av dokumentene som kommunen har definert som relevante, etter revisjonens syn i liten grad knyttet til oppfølgingen av tiltaksplanen. Selv om flere ansatte beskriver at kommunen jobber godt med tiltakene, er dette noe som i liten grad er synliggjort i den oversendte dokumentasjonen. Det kommer også frem at arbeidet med tiltaksplanen i liten grad er politisk forankret. Revisjonen legger særlig vekt på at tiltaksplanen for en ren og rik Oslofjord ikke er beskrevet i den gjeldende kommuneplanens samfunnsdel. Kommunedirektøren skriver i sin uttalelse til et utkast til rapport at tiltaksplanen legges til grunn for det pågående arbeidet med rulleringen av kommuneplanens samfunnsdel og arealdel. Revisjonen mener dette arbeidet vil kunne bidra til en tydeligere politisk forankring.

Videre vurderer revisjonen at kommunen i liten grad har dokumentert rapporteringer som synliggjør arbeidet med å følge opp tiltaksplanen. Rapporteringer i årsmeldinger og tertialrapporter er i all hovedsak knyttet til arbeidet med en ny reservevannsløsning, oppgradering av renseanlegg og initiativ for regionalt samarbeid for møte krav om nitrogenrensing. Kommunens øvrige arbeid er i liten grad synliggjort i tilknytning til tiltaksplanen for en ren og rik Oslofjord.

Undersøkelsen viser at kommunen i tillegg rapporterer på oppfølging av tiltaksplanen til blant annet Miljødirektoratet. Kommunen har ikke kunnet oversende dokumentasjon på hvilke opplysninger som har blitt rapportert, men en rapport utarbeidet av Miljødirektoratet viser kommunens rapportering på utvalgte områder.

I uttalelsen fra kommunedirektøren kommer det frem at han kan være enig i at rapporteringen på Oslofjordplanen er for dårlig, og at kommunestyret i Frogn kunne fått bedre innsikt i kommunens

fremdrift. Samtidig peker kommunedirektøren på at rapportering er ressurskrevende, og at rapporteringsordningen til Miljødirektoratet ikke fungerer optimalt. Kommunedirektøren anbefaler at det avventes en revisjon av Oslofjordplanen, og at det ikke legges opp til noen egen rapportering til kommunestyret. Videre anbefaler kommunedirektøren en høringsuttalelse som omtaler rapporteringsordningen på den helhetlige tiltaksplanen for Oslofjorden når nytt forslag kommer på høring.

Basert på det som kommer frem i undersøkelsen anbefaler revisjonen at kommunedirektør:

1. styrker dokumentasjonen knyttet til kommunens oppfølging av helhetlig tiltaksplan for en ren og rik Oslofjord

LITTERATUR- OG KILDELISTE

Frogn kommune, tertialrapport nr. 1. 2023

<https://pub.framsikt.net/2023/frogn/mr-202304-tertftr/#/>

Frogn kommune, tertialrapport nr. 2 2023

https://pub.framsikt.net/2023/frogn/mr-202308-tertialrapport_nr_2_2023/#/

Frogn kommune, tertialrapport nr. 1 2024

https://pub.framsikt.net/2024/frogn/mr-202404-tertialrapport_nr_1_2024/#/

Frogn kommune, tertialrapport nr. 2 2024

https://pub.framsikt.net/2024/frogn/mr-202408-tertialrapport_nr_2_2024/#/home

Frogn kommune, tertialrapport nr. 1 2025

https://pub.framsikt.net/2025/frogn/mr-202504-tertialrapport_nr_1_2025#/home

Frogn kommune, årsmelding 2022

https://pub.framsikt.net/2022/frogn/mr-202212-%C3%A5rsmelding_2022/#/

Frogn kommune, årsmelding 2023

https://pub.framsikt.net/2023/frogn/mr-202312-%C3%A5rsmelding_2023/#/

Frogn kommune, årsmelding 2024

https://pub.framsikt.net/2024/frogn/mr-202412-aarsmelding_24#/

Miljødirektoratet (2023): Gjennomføring av helhetlig tiltaksplan for Oslofjorden. Rapport for året 2022-2023. M-2591/2023.

VEDLEGG 1 KOMMUNEDIREKTØRS UTTALELSE

Kommunedirektøren slutter seg i stor grad til revisjonens funn, men ønsker å legge til noen betraktninger rundt revisjonens funn og anbefaling.

Først og fremst vil kommunedirektøren vise til at revisjonen har stilt spørsmålstegn ved om den helhetlige tiltaksplanen for en ren og rik Oslofjord med et aktivt friluftsliv er godt nok forankret i politiske vedtak og overordnede planer. Ettersom tiltaksplanen ble vedtatt i 2021 og kommuneplanens samfunnsdel ble vedtatt i 2019 er det jo ikke mulig at den er omtalt her. Imidlertid er tiltaksplanen omtalt i planbeskrivelsen til kommuneplanens arealdel som ble vedtatt i 2023, og relevante tiltak og hensyn er innarbeidet der det er relevant i beskrivelse og/eller bestemmelser. Ved pågående igangsatt arbeid med kommuneplanens samfunnsdel og arealdel ligger tiltaksplanen til grunn for rulleringen. Rapporten lister videre opp en rekke vedtak med henvisning til tiltaksplanen. Kommunedirektøren påpeker at det ikke nødvendigvis er antallet politiske vedtak som er avgjørende for den politiske forankringen av en plan, men omfanget av sakene og bruken av planen. Dette mener kommunedirektøren at er godt ivaretatt ved at vi i Frogn har hatt spesielt fokus på avløpsrensing.

Frogn kommune har valgt å innarbeide tiltakene fra den helhetlige tiltaksplanen for Oslofjorden i kommunens normale drift og vedtatte planverk, så langt dette har vært mulig. Dette har vært et bevisst strategivalg fra kommunens side, basert på vår ressursituasjon. Tiltaksplanen oppfattes å være ambisiøs med til dels store forventninger til kommunene, men uten at det nødvendigvis følger med ressurser til å gjennomføre tiltakene. Det har derfor vært nødvendig å la tiltakene ta utgangspunkt i det kommunen fra før av hadde planlagt å gjennomføre av drift, prosjekter og investeringer, og så om nødvendig gjøre smarte tilpasninger av disse for å oppnå gode resultater. Ved å velge denne strategien har kommunen kunnet gjennomføre flere tiltak uten å bruke ekstra ressurser. Rapporteringen på det som er gjennomført har imidlertid blitt gjort på det opprinnelige investeringsprosjektet eller løpende i driften, altså i tertialrapporter eller årsmelding til kommunestyret. Det er ikke rapportert noe på Oslofjordplanen utover den årlige rapporteringen til Miljødirektoratet.

Kommunedirektøren kan være enig i at rapporteringen på Oslofjordplanen er for dårlig, og at kommunestyret i Frogn kanskje kunne fått bedre innsikt i kommunens fremdrift. Imidlertid understrekes det at rapporteringsordningen er Miljødirektoratet sin ordning, og at det er denne som ikke fungerer optimalt. Frogn kommune kan vanskelig lastes for at de innrapporterte funnene ikke kan skrives ut og sendes til revisjonen eller kommunestyret. Det påpekes i denne forbindelse at Oslofjordplanen nå er under revisjon, og at ordningen for rapportering er et av forholdene som er kritisert i den gjeldende planen. Kommunedirektøren kan ikke anbefale at det legges opp til dobbelt rapportering – både til Miljødirektoratet og til kommunestyret. Det anbefales i stedet at det avventes en revisjon av Oslofjordplanen som antakelig vil inneholde en bedre rapporteringsmodul, og at det ikke legges opp til noen egen rapportering til kommunestyret. Kommunedirektøren legger her vekt på at det i denne sammenheng er viktig å kunne sammenligne resultater fra flere kommuner, noe man bare kan få dersom man rapporterer sammen med andre. Det minnes om at kommunen også

rapporterer flere steder, blant annet til KOSTRA og Mattilsynet. Det er ressurskrevende å rapportere, og det anmodes derfor om at det ikke opprettes egne rapporteringsordninger som skal komme i tillegg til de nasjonale og regionale ordningene.

Kommunedirektøren vil anbefale en høringsuttalelse som omtaler rapporteringsordningen på den helhetlige tiltaksplanen for Oslofjorden når nytt forslag kommer på høring.

VEDLEGG 2 REVISJONSKRITERIER

3.1 Kilder til revisjonskriterier

Revisjonen har utledet revisjonskriterier fra følgende kilder:

- Kommuneloven
- Naturmangfoldloven
- Plan- og bygningsloven
- Statsforvalterens forventningsbrev 2025
- Statlige planretningslinjer for differensiert forvaltning av strandsonen langs sjøen
- Helhetlig tiltaksplan for en ren og rik Oslofjord med et aktivt friluftsliv
- Vannforskriften
- KS veileder «Orden i eget hus – kommunedirektørens internkontroll», 2020

3.2 Helhetlig tiltaksplan for en ren og rik Oslofjord

Klima- og miljødepartementet publiserte *Helhetlig tiltaksplan for en ren og rik Oslofjord med et aktivt friluftsliv* i 2021. Ifølge tiltaksplanen er Oslofjorden en av Norges mest artsrike fjorder. Flere steder står det dårlig til med miljøet, og tilgangen til strandsonen er sterkt begrenset. Hovedmålene med planen er at Oslofjorden skal oppnå en god miljøtilstand, viktige naturverdier skal restaureres og det biologiske mangfoldet i fjorden skal ivaretas. Planen skal i tillegg bidra til å fremme et aktivt friluftsliv.

Tiltaksplanen inneholder 63 tiltak. Flere av tiltakene inngår i vannforvaltningsplanene, og følger de nasjonale føringene for vannforvaltningsarbeidet. Andre tiltak innebærer en tydeliggjøring og styrking av pågående arbeid, blant annet gjennom en strengere håndheving av regelverk. Kommunene har ansvar for 19 av tiltakene. For flere av disse er det et delt ansvar mellom kommunene og andre myndigheter, og tiltaksplanen understreker viktigheten av et tett samarbeid. En liste for tiltakene som kommunene har ansvar for er gjengitt i vedlegg 3.

Ifølge Klima- og miljødepartementets forventningsbrev datert 15.12.2023 har kommunene en nøkkelrolle i arbeidet for en ren og rik Oslofjord. Klima- og miljødepartementet oppfordrer kommunene som er i Oslofjordens nedbørsfelt til å:

- legge opp til en politisk behandling av tiltakene i kommunen, og jobbe aktivt med å raskt gjennomføre de tiltakene i Oslofjordplanen som kommunen har ansvaret for
- jobbe systematisk med miljøtiltak knyttet særlig til utslipp fra kommunalt avløp og avløp i spredt bebyggelse, kantsoner langs vassdrag og tiltak som sikrer vannmiljøet gjennom god arealplanlegging
- starte planleggingen nå for å få på plass nitrogenfjerning fra avløpsvann. Se til gode eksempler på interkommunalt samarbeid
- sikre en strengere praktisering av byggeforbudet i strandsonen, og jobbe med å fjerne ulovlige stengsler som hindrer allmennhetens tilgang til strandsonen

- etablere rutiner for å sikre viktige naturforekomster i sjø, samt få oversikt over antall inngrep som går utover marine naturtyper

I sitt forventningsbrev for 2025 uttrykker Statsforvalteren i Østfold, Buskerud, Oslo og Akershus en forventning om at kommunene iverksetter tiltak for å verne Oslofjorden.

3.2.1 Utslipp fra kommunalt avløp og avløp i spredt bebyggelse samt nitrogenfjerning fra avløpsvann

Ifølge tiltaksplanen har avrenning fra landbruk samt utslipp fra kommunalt avløp og avløp i spredt bebyggelse størst påvirkning miljøforholdene i Oslofjorden. Til tross for strengere regelverk og bedre renseteknologi, er det fremdeles en del utslipp av urensset avløpsvann til Oslofjorden på grunn av lekkasjer fra avløpsnett, overløpssituasjoner ved mye nedbør og utilstrekkelig rensekapasitet. Økt nedbør og flere intense regnperioder som følge av klimaendringer kan forsterke disse utfordringene ytterligere.

Tiltaksplanen understreker at kommunene må håndheve kravene til utslipp av både kommunalt avløpsvann og avløpsvann fra spredt bebyggelse strengere for at Oslofjorden skal nå miljømålet om god vannkvalitet. Dette omfatter også kravene til sekundærrensning for utslipp som reguleres av forurensningsforskriften kapittel 14. For å etterleve disse kravene anbefaler tiltaksplanen blant annet at kommunene gjennomfører nødvendige tiltak for å redusere lekkasjer og overløp av urensset avløpsvann, samt sikrer tilstrekkelig rensekapasitet ved sine anlegg. De samme forventningene er tydeliggjort i Statsforvalterens forventningsbrev for 2025.

Ifølge Klima- og miljødepartementets brev 15. desember 2023 er det kritisk for Oslofjorden å iverksette tiltak i form av nitrogenfjerning raskt. Klima- og miljødepartementet viser blant annet til et brev til kommunene rundt Oslofjorden fra Miljødirektoratet i mai 2022. Brevet påpekte at miljøtilstanden i Oslofjorden er så alvorlig at arbeidet med å oppfylle eksisterende krav og sikre bedre og mer stabil fjerning av organisk materiale fra avløpsvannet må fortsette. I tillegg understrekes det at kommuner med utslipp direkte til Oslofjorden, eller sidefjorder, bør starte prosjektering av nitrogenfjerning før de formelt får krav om det.¹⁶

3.2.2 Arealplanlegging, bygging i strandsonen og fjerning av ulovlige stengsler

En god forvaltning av land- og sjøarealene er en viktig faktor for å nå målet om en ren og rik Oslofjord med et aktivt friluftsliv. Ifølge tiltaksplanen er kommunenes arealplanlegging den mest avgjørende faktoren for å ivareta natur- og kulturmiljø, friluftsliv, landskap og andre allmenne interesser i strandsonen. Videre trekker tiltaksplanen frem kommuneplanens arealdel som kommunenes viktigste verktøy for styring av arealbruken og avveie bærekraftig bruk og bevaring. Arealplaner dekker både strandsonen og sjøområdene ut til en nautisk mil utenfor grunnlinjen. Tiltaksplanen viser til rundskriv om planlegging i kystnære sjøområder og en veileder om arealplanlegging i sjø som kan støtte arbeidet med arealplaner. Videre understreker tiltaksplanen at det store presset på arealene

¹⁶ I Statsforvalterens forventningsbrev for 2025 kommer det frem at revidert avløpsdirektiv ble vedtatt av EU den 27. november 2024, og publisert den 12. desember 2024. Det nye direktivet vil tre i kraft for medlemslandene fra 1. januar 2025, men for Norge som ikke er medlem, vil ikke direktivet tre i kraft automatisk. Direktivet må først implementeres i norsk regelverk, før kravene blir bindende for norske kommuner og IKS. Det nye direktivet innebærer strengere krav til oppsamling og rensing av kommunalt avløpsvann.

gjør det særlig viktig at arealdelen er oppdatert, og avklarer arealbruken i en helhetlig sammenheng. Samtidig må behov og lokalisering av nye byggeområder og andre tiltak sees i en mer overordnet og helhetlig sammenheng.

Tiltaksplanen påpeker at dersom planlagt arealbruk vil føre til varig forringelse av miljøtilstanden, eller vanskeliggjøre oppnåelsen av miljømålene, vil dette være i strid med vannforskriften og den regionale vannforvaltningsplanen. Ny arealbruk eller tiltak skal som hovedregel ikke gjøre at unntaksbestemmelsen beskrevet i vannforskriften § 12 kommer til anvendelse.

Følgende prinsipper bør ifølge tiltaksplanen legges til grunn for arealplanlegging:

- sørge for at arealbruken blir avklart gjennom planer, og at dispensasjonspraksis er i tråd med statlige føringer.
- samle inngrep framfor å bygge ned strandsonene bit for bit
- avklare rammer for utbygging, for eksempel grad av utnytting, tilpasning til landskap, bevaring av terreng og vegetasjon
- fastsette byggegrenser mot sjø
- revidere eller oppheve godkjente planer for utbygging som ikke er realisert, og som ikke følger opp statlige planretningslinjer for strandsonen
- prioritere fortetting framfor å ta i bruk nye arealer, samtidig som hensyn til strandsonen ivaretas.
- avsette arealer langs sjøen til natur- og friluftsområder i planer etter plan- og bygningsloven.

Det er byggeforbud i 100-metersbeltet langs sjøen og langs vassdrag, jf. plan- og bygningsloven § 1-8. I kystkommunene i Oslofjordregionen skal dette praktiseres strengt og dispensasjoner skal unngås, jf. statlige planretningslinjer for differensiert forvaltning av strandsonen langs sjøen. Både Klima- og miljødepartementets brev 15. desember 2023 og Statsforvalterens forventningsbrev for 2025 understreker behovet for en strengere praksis. Statsforvalteren skriver i tillegg at kommunene bør være varsomme med bruk av annen byggegrense, og kun benytte dette når det er sikkert at allmenne interesser ikke blir skadelidende.

Ifølge helhetlig tiltaksplan er allmennhetens tilgang til strandsonen flere steder hindret av ulovlige stengsler og barriere. Tiltaksplanen beskriver en strategi som bidrar til å nå målsetningene om at:

- allmennhetens tilgang til strandsonen skal bedres
- områder som er viktige for friluftsliv skal fremstå som attraktive
- friluftslivsområdene skal bli brukt av alle befolkningsgrupper

Kommunene har en sentral rolle på alle disse områdene. Kommunene blir oppfordret til å prioritere arbeidet med å fjerne ulovlige stengsler som hindrer allmennhetens tilgang til strandsone både i brevet fra Klima- og miljødepartementet 15. desember 2023 og i Statsforvalterens forventningsbrev for 2025

3.2.3 Naturforekomster i sjø

Tiltaksplanen for Oslofjorden trekker frem at FN har utpekt perioden fra 2021 til 2030 som tiår for restaurering av økosystemer. Målet er å gi et stort løft til arbeidet med å restaurere forringede og

ødelagte økosystemer for å bekjempe klimakrisen og styrke matvaresikkerhet, vannforsyning og naturmangfold. Videre viser tiltaksplanen til at Norge har et nasjonalt miljømål om at “ingen arter og naturtyper skal utryddes, og utviklingen til truede og nær truede arter og naturtyper skal bedres”, jf. Meld. St. 14 (2015-2016). Samtidig er den samlede belastningen på økosystemet i Oslofjorden betydelig, og flere arter og naturtyper er kategorisert som truet eller nær truet på de nasjonale rødlistene.

Helhetlig tiltaksplan beskriver flere tiltak for arter og naturtyper i Oslofjorden og sjøfugl, med særlig vekt på prioriterte arter og utvalgte naturtyper etter naturmangfoldloven. Tiltak for sjøfugl er i tillegg beskrevet i handlingsplan for sjøfugl.

I brev fra Klima- og miljødepartementet 15. desember 2023 oppfordres kommunene til å etablere rutiner for å sikre viktige naturforekomster i sjø samt skaffe oversikt over antall inngrep som går utover marine naturtyper. Brevet trekker frem en styrket kartlegging og overvåking som grunnleggende for å vite hva man skal ta vare på hvor, samt for å vurdere utviklingen for biologisk mangfold og ivaretagelse av kulturminnene. Videre anbefaler Statsforvalteren i sitt forventningsbrev for 2025 at kommunene vurderer hvordan de i lys av blant annet veileder for planlegging i sjøområdene og rapport om reetablering av biologisk mangfold i Oslos urbane sjøområder, kan bruke plan- og bygningsloven mer aktivt som verktøy for å sikre tiltak for reetablering av biologisk mangfold i sjøområdene.

3.3 Kommunedirektørens internkontroll

Forventningen om et systematisk arbeid for å følge opp tiltaksplanen for Oslofjorden kan i tillegg knyttes til kravet om internkontroll jf. kommuneloven § 25-1, der det står følgende:

Kommuner og fylkeskommuner skal ha internkontroll med administrasjonens virksomhet for å sikre at lover og forskrifter følges. Kommunedirektøren i kommunen og fylkeskommunen er ansvarlig for internkontrollen.

Internkontrollen skal være systematisk og tilpasses virksomhetens størrelse, egenart, aktiviteter og risikoforhold.

Ved internkontroll etter denne paragrafen skal kommunedirektøren

- (a) utarbeide en beskrivelse av virksomhetens hovedoppgaver, mål og organisering
- (b) ha nødvendige rutiner og prosedyrer
- (c) avdekke og følge opp avvik og risiko for avvik
- (d) dokumentere internkontrollen i den formen og det omfanget som er nødvendig
- (e) evaluere og ved behov forbedre skriftlige prosedyrer og andre tiltak for internkontroll.

I KS sin veileder om kommunedirektørens internkontroll pekes det på at en forutsetning for en god internkontroll er formalisering. Det innebærer at internkontrollen dokumentert, dvs. at viktige rutiner og retningslinjer er skriftlig nedfelt.

Veilederen til KS trekker i tillegg frem at rapportering fungerer som et internkontrolltiltak ved å gi en form for oppdagende kontroll. Den bekrefter ofte at virksomheten drives i tråd med forventningene, noe som indikerer at internkontrollen etterleves og fungerer. Det er kommunen som bestemmer rapporteringens innhold og innretning. Et sentralt formål er å sette kommunestyret i stand til å ivareta sitt ansvar for kommunens virksomhet, jf. kommuneloven § 22-1.

Revisjonen legger til grunn at det skal være etablert en internkontroll som sikrer at kommunen følger opp tiltakene i helhetlig tiltaksplan for Oslofjorden. Dette omfatter blant annet å ha på plass rutiner og systemer for å holde oversikt over målsettinger og oppgaver, samt hvem som har ansvar for de ulike oppgavene. Arbeidet for å følge opp tiltaksplanen bør i tillegg være systematisk, i tråd med Klima- og miljødepartementets forventninger. Videre forventer revisjonen at kommunen synliggjør arbeidet med tiltakene i rapporteringer, herunder for politikken. Rapporteringen bør blant annet gi en god oversikt over fremdriften for å bidra til et godt beslutningsgrunnlag.

Følgende revisjonskriterier legges til grunn for problemstillingen:

Problemstilling	Krav og forventninger til kommunen
1. I hvilken grad følger kommunen opp helhetlig tiltaksplan for en ren og rik Oslofjord?	→ Kommunen bør følge opp helhetlig tiltaksplan for Oslofjorden ved å: ○ legge til rette for at rolle- og ansvarsfordeling er avklart ○ jobbe systematisk og dokumentere gjennomføring av definerte tiltak ○ dokumentere rapporteringer som synliggjør kommunens arbeid med å følge opp tiltaksplanen

VEDLEGG 3 TILTAK KOMMUNEN HAR ANSVAR FOR

Helhetlig tiltaksplan for en ren og rik Oslofjord beskriver følgende innsatsområder:

- Innsatsområde 1: Redusere utslipp fra kommunalt avløp og avløp i spredt bebyggelse
- Innsatsområde 2: Redusere arealavrenning fra jordbruket
- Innsatsområde 3: Redusere tilførsler av miljøgifter og marin forøpling
- Innsatsområde 4: Ivareta sårbare arter, utvalgte naturtyper og kulturminner
- Innsatsområde 5: Restaurering av naturverdier
- Innsatsområde 6: Friluftsliv
- Innsatsområde 6.1: Bedre allmenhetens tilgang til strandsonen
- Innsatsområde 6.2: Opprettholde og styrke attraktiviteten til områder som er viktige for friluftsliv
- Innsatsområde 6.3: Bidra til at friluftslivsområdene blir brukt av alle befolkningsgrupper
- Innsatsområde 7: Tverrgående tiltak for en helhetlig forvaltning av Oslofjorden

Tabell 7: Tiltak som kommunen har ansvar for

#	Tiltak	Ansvar
1	T 2: Redusere mengden overvann og annet fremmedvann som tilføres avløpsnettet gjennom krav i utslippstillatelser og kommunale handlingsplaner for avløpssektoren	statsforvalter i samarbeid med kommunene
1	T 3: Bidra til økt rensing av forurenset overvann gjennom etablering av rutiner for tømning av sandfang for å redusere utslippene av forurenset overvann til fjorden	Statens vegvesen kommuner
1	T 4: Sikre at utslipp fra avløpsanlegg for spredt bebyggelse og mindre tettbebyggelser renses i tråd med renskravene i forurensingsforskriftens kapittel 12 og 13, slik at miljømålene etter vannforskriften kan nås innen 2027, og senest innen 2033. Dette er også en føring i de Nasjonale føringene for arbeidet med oppdatering av de regionale vannforvaltningsplanene fra Klima- og miljødepartementet av 19. mars 2019	kommuner
1	T 5: Statsforvalteren oppfordrer alle kommunene til å fastsette forbud mot tømning av septik fra fritidsbåter i lokale forskrifter innen	statsforvalteren kommuner

	utgangen av 2022 der det er miljømessig grunnlag for det i henhold til forurensningsforskriften kap. 23 og etablere flere mottaksanlegg	havneansvarlige
1	T 7: Styrke innsatsen med tilsyn og oppfølging av krav i tillatelser til utslipp av avløpsvann	
2	T 9: Forvalte Regionale miljøprogram (RMP) og Tilskudd til spesielle miljøtiltak i jordbruket (SMIL) slik at de bidrar til å redusere avrenning fra jordbruksarealer til vann der utfordringene tilsier det	statsforvalteren kommunen
2	T 12: Økt tilsyn med, og håndheving av kravet i vannressursloven § 11 om at det langs vassdrag skal opprettholdes et begrenset naturlig vegetasjonsbelte som motvirker avrenning og gir levested for planter og dyr	NVE kommunene
2	T 14: Økt tilsyn med, og oppfølging av der krav om etablert vegetasjonssoner mot vassdrag ikke er oppfylt	kommunene
4	T 22: Etablere minst ett fredningsområde for hummer i hver kommune	Fiskeridirektorat et i samarbeid med kommunene
4	T 24: Fraråde etablering av kunstige sandstrender og unngå andre inngrep og tiltak på bløtbunnsområder for å skåne verdifulle bløtbunnsområder, inklusive ålegrasenger og verdifulle kulturmiljø, og sikre forekomstene i arealplanleggingen	kommunene Klima- og miljødeparteme ntet
4	T 25 Sikre viktige naturforekomster også i sjø i kommunal arealplanlegging	kommunene
5	T 34: Utvikle veileder og plan for restaureringstiltak av utvalgt marin natur med mål om mer restaurering i kommunene	Miljødirektoratet Kystverket Statens vegvesen kommuner

6	Friluftsliv	
6.1	T 40: Følge nasjonale forventninger om helhetlig planlegging av land- og sjøareal, blant annet for å sikre friluftsliv langs sjøen	kommunene
6.1	T 41: Etablere et kystsonenettverk der kommuner, fylkeskommuner og statsforvalter bidrar til bedre kompetanse om forvaltning av arealer i strandsonen og i sjøområdene	Kommunal- og moderniseringsdepartementet og Klima- og miljødepartementet ansvarlig for etablering, fylkeskommuner, kommuner og statsforvalter ansvarlig for drift
6.2	T 44: Stimulere kommunene til å prioritere tilrettelegging, drift og vedlikehold av friluftslivsområdene	Klima- og miljødepartementet Kulturdepartementet Miljødirektoratet kommuner friluftsråd
6.2	T 48: Videreføre og støtte kommunenes kulturmiljøarbeid gjennom oppfølging av kommunale kulturminneplaner med særlig fokus på tiltak knyttet til sjørelaterte kulturminner og kulturmiljø	Riksantikvaren kommunene
6.3	T 54: Stimulere kommunene til å utvikle gode løsninger for gange, sykling og kollektivtransport til friluftslivsområder	Samferdselsdepartementet fylkeskommunene kommunene
6.3	T 56: Informere befolkningen om allemannsretten, herunder rettigheter og plikter ved friluftsliv i strandsonen	Miljødirektoratet

		kommunene
7	T 59: Sikre en streng praktisering av plan- og bygningsloven § 1-8 med byggeforbud i strandsonen i tråd med de statlige planretningslinjene (SPR) for strandsonen, som for Oslofjordregionen blant annet innebærer at utbygging i 100-metersbeltet langs sjøen bør skje gjennom kommunale arealplaner og ikke gjennom enkeltvis dispensasjoner	kommunene

VEDLEGG 4 TILTAKSKORT FOR FROGN KOMMUNE

Tabellen under viser en oppsummering av tiltakskortenes beskrivelser av hvordan tiltaket er konkretisert, prosess og flaskehals.

Tabell 8 Tiltakskort for Frogn kommune

#	Konkretisering av tiltaket	Prosess	Flaskehals
T 3	Tømming av sandfang langs kommunale veier. Kommunen har registrert alle kjente, offentlige sandfang i Gemini, og har rutiner for tømming med utgangspunkt i erfaring.	Arbeidsleder går igjennom intervaller og planlegger tømming av sandfang årlig. Prosess knyttet til sandfang og gjennomføring og analysing av prøver.	Ukjente kummer, ledige ressurser. Private tar ikke ansvar for å tømme sandfang.
T 4	Opprydding i avløp fra spredte bebyggelser. Tilsyn av eksisterende utslippstillatelser. Overvåkning av vassdrag.	Politisk forankret gjennom deltakelse i vannområdene PURA, MORSA og IOV. Resipientfokusert opprydding	Avklaringer for mulig tilknytning til offentlig avløp har satt opprydding i et par områder i bero. Begrensede ressurser til oppfølging.
T 5	Ikke beskrevet	Etablert tre tømme-stasjoner for septik fra småbåter i Drøbak, alle er påkoblet kommunalt vann og avløp. Ingen planer om å anlegge flere tømme-stasjoner til kommunal drift.	Tømmestasjonene er ikke beregnet for vinterdrift, så det må lages varmekus. Det blir foreløpig bare én vinter-dreven stasjon i Drøbak, ettersom Drøbak er verneverdig og gjestehavna er stengt på vinterstid.
T 7	Opprydding i avløp fra spredte bebyggelser.	Resipientfokusert opprydding. ¹⁷	Avklaringer for mulig tilknytning til offentlig

¹⁷ Innebærer at oppryddingen er rettet mot det vannet som tar imot utslipp i stedet for kun kilden til forurensning.

	Tilsyn av eksisterende utslippstillatelser. Overvåkning av vassdrag.		avløp har satt opprydding i et par områder i bero. Kommunen har også begrensede ressurser for oppfølging.
T9	Utforming og oppdatering av regionale miljøprogram som synliggjør utfordringer og prioriterte tiltak. Det vil si målretting av RMP-tilskuddsmidler, og føringer for kommunevis fordeling av SMIL-tilskuddsmidler.	Næringsorganisasjonene i jordbruket skal involveres i utviklingen av Regionalt miljøprogram og føringer for fordeling av SMIL-midler til kommunene. I tillegg inviteres fylkeskommunene, Innovasjon Norge og Norsk Landbruksrådgiving (NLR) til å utarbeide Regionalt miljøprogram.	Bondens økonomi, manglende ressurser i kommunene, strenge krav til konsekvensutredninger i kvikkleireområder der rasfaren øker, begrensede midler til regionale miljøprogram og begrensede SMIL-midler.
T13	Bøndene har krav om etablering og skjøtsel av kantsoner for å motta produksjonstillegg. Det finnes en veileder fra NVE, med god oversikt over lovverk og ansvar. Landbruksrådgivningen må ha fokus på kantsoner i sin veiledning til bøndene.	Bør ha et møte med Ldir og NVE om dette senhøsten -21 for å bli enige om nærmere strategi ang informasjon/veiledning og evt. sanksjoner hvis kantonene ikke følges opp.	Kapasitet hos K, SF og dir
T 14	Informasjon og tilsyn, samt oppfølging av tilfeller der krav om etablert vegetasjonssone mot vassdrag ikke er oppfylt. Follo landbrukskontor er myndighet og gjør tilsyn med to meters vegetasjonssoner mot vassdrag. Arbeidet med	Follo landbrukskontor gjennomfører årlig tilsyn etter forskrift om Produksjonstilskudd (PT) og Regionalt	Manglende ressurser og kapasitet ved landbrukskontoret til å gjennomføre kontroller og oppfølging etter kontroll. Økt kontrollvirksomhet av vegetasjonssoner kan ikke gå på bekostning av andre viktige områder som ønskes kontrollert.

	T14 ses i sammenheng med annen kontrollvirksomhet. ¹⁸	miljøtilskudd i jordbruket (RMP). ¹⁹	
T 24	Ved utarbeidelse av planer og i byggesaksbehandlingen er det vesentlig at kommunen har en god oversikt over naturmangfoldet, også under vann.²⁰ Kjente registreringer av biologisk mangfold skal legges i sak/arkiv-systemet for oppdatering av kartbasen, i tråd med rutine for plan- og byggesaksbehandling. Løpende oppdatering av kunnskapsgrunnlaget, og at dette er tilgjengelig i saksbehandlingen. Forbudet mot etablering av sandstrand i områder for bruk og vern av sjø og vassdrag i kommuneplanens arealdel må opprettholdes forvaltes strengt.	Tiltaket bør være innarbeidet i saksbehandlings-rutinene, og disse bør oppdateres jevnlig og gjøres kjent for de ansatte. Ved rullering av kommuneplanen skal bestemmelse om forbud mot etablering av sandstrender beholdes.	Det er risiko for at rutinen blir glemt dersom den ikke er tilstrekkelig innarbeidet. Inngrep i områder med viktige naturverdier kan føre til tap av disse, og uheldige konsekvenser for naturmangfoldet.
T 25	Kartlegging og verdisetting av naturmangfold skal etterspørres i plansaker i alle områder, herunder sjø, og det gjøres vurdering av	Rullering av kommuneplanen er gjennomført i 2023 og ny rullering startet opp 2025	Ved politisk behandling av planene kan det legges til og trekkes fra tiltak, områder og

¹⁸ Knyttet til ny bestemmelse i forskrift om produksjonstilskudd (PT-forskriften), § 4 miljøkrav, som åpner for avkortning av tilskudd ved brudd på miljøvilkårene og legger til rette for større grad av håndheving av bestemmelsen om at jordbruksarealer skal ha vegetasjonsbelte med minst to meter mot vassdrag med årssikker vannføring.

¹⁹ Det vil si at minst 10 % av PT (ikke bare kantsoner) og 5% RMP (kantsoner pluss annet) blir kontrollert. For RMP sin del er alle kontrollene stedlige. For PT er det en kombinasjon av stedlige kontroller og dokumentkontroll. Foretak blir valgt ut basert på føringer fra Statsforvalter og et sett med kriterier (risikobasert kontroll). Follo landbrukskontor veileder bønder om regionale miljøkrav og kantsoner løpende.

²⁰ Må etterspørres og legges til grunn i saksbehandlingen gjennom vurdering av naturmangfoldloven §§ 8-12 og konsekvensvurderinger etter plan- og bygningsloven.

	naturmangfoldloven §§8-12 i alle aktuelle saker. Ved rullering av kommuneplanen skal det være gjennomgang av arealbruken i strandsonen, kommuneplanbestemmelsene og kunnskapsgrunnlaget om natur og biologisk mangfold. Igangsatt planvask for å ivareta naturmangfold.²¹	og forventes slutført i 2027.	bestemmelser slik at dette kan endres.
T 40	Ved rullering av kommuneplanen 2023 ble reguleringsplaner i strandsonen gjennomgått og vurdert.²² Friluftsområder er kartlagt, og det er vurdert arealbruk i et langsiktig perspektiv. I ny rullering av kommuneplanen skal det vurderes om det er behov for nytt eller oppdatert kunnskapsgrunnlag. Kartlegging av friluftslivets ferdselsårer skal gjennomføres i 2025, og legges til grunn som kunnskapsgrunnlag ved rullering av kommuneplanen. Ferdigstille opparbeidelse av kyststi langs hele kysten.	Gjennomføres som en del av rullering av kommuneplanen. Vurdere om kunnskapsgrunnlaget er godt nok i ny rullering.	Lokal motstand og politisk behandling.
T 59	Byggeforbud i strandsonen håndheves strengt, og alle prinsipielle	Opprettholde streng praksis med byggeforbud i strandsonen. Ikke tillate nye planer med bolig,	Ved søknad om tiltak eller privat planinitiativ som kommunedirektøren fraråder kan det ved

²¹ Tilskudd fra Miljødirektoratet

²² Knyttet til gjeldende retningslinje, statlige planretningslinjer for strandsonen og nye bestemmelser om byggegrense i 100-metersbeltet langs sjø.

dispensasjonssaker behandles politisk. ²³	fritid eller næring i strandsonen. Politisk forankring gjennom praksis og bestemmelser i kommuneplan.	politisk behandling vedtas at tiltaket eller planarbeidet skal fortsette selv om tiltaket er i strid med regionale og nasjonale føringer.
Byggesaksavdelingen starter arbeidet med ulovlighetsoppfølging gjennom vedtatt ulovlighetsstrategi byggesak. Sakene i strandsonen er nest høyest prioritert.		

²³ Jf. Kommuneplanens bestemmelse § 6-3; Byggegrense i 100-metersbeltet langs sjøen.